

JOSEP GIACOSA

TRISTOS AMORS

COMEDIA EN TRES ACTES

TRADUCCIÓ DE NARCÍS OLLER

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

Biblioteca d'Humanitats

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENÇ»

1907

PERSONES

L'advocat JULI SCARLI.

DONYA EMMA.

El comte HECTOR ARCIERI.

L'advocat FABRICI ARCIERI.

El procurador RANETTI.

GEMMA, nena de cinc anys.

MARTA, criada.

L'escena, en una ciutat petita.

EMMA. — T'estimo, t'estimo, t'estimo! Estic molt contenta perquè has vingut.

FABRICI. — No m'esperaves?

EMMA. — T'espero sempre.

FABRICI. — Aquest matí no m'alia venir al despaig tant dejorn, però les cames m'hi han dut. Cada dia m' dic: «Mai me l'he estimada tant, mai!». He pujat sense ni esperar veure-t: necessitava respirar l'aire de casa teva. El teu marit, allí al despaig, enraonant, no s'ha adonat de mi. He sentit el teu trepig, pausat i suau, i ja m' téns aquí... Que hermosa que ets!

EMMA. — M'estimes?

FABRICI. — Molt!

EMMA. — Força, força?

FABRICI. — Com ho faria per viure, si no t'estimés tant?

EMMA. — No m'enganyes?

FABRICI. — Tu diras.

EMMA. — Oh! Vui sentir-t'ho dir. Quan tu m' deixes, les teves paraules sem queden a dins. A tu ls negocis te distreuen; a mi les feines que faig me deixen donar voltes al pensament i escoltar la veu de la memoria. Quan estic sola t' deixo dir, te deixo dir, com feia a montanya aquella tarda, que a tu t'espantava l' meu silenci, quan jo m' delectava sentint-te. Oh! Afigura-t! Tot el sant dia! Ja cal que men diguis de coses i coses per omplir-lo! I sabs que vol dir, tantes, tantes...? Total... una, veritat? Però

repetir-la, repetir-la mil vegades, com una oració. I, ara, vés-ten, vés.

FABRICI. — Per força. Sols he pujat un moment i no m puc entretenir més.

EMMA. — Que no t tornaré a veure avui?

FABRICI. — No ho sé, però ho espero.

EMMA. — Pensa que no més visc quan tu ets aquí. A la vetlla?

FABRICI. — Es clar. Ai! Cada vetlla, a l'anar-men, me proposo no tornar més; però, després, al matí, començo a comptar les hores. Deixar de venir me seria impossible, i mentres soc aquí, quin torment!

EMMA. — I per mi!

FABRICI. — Tu rai, encara! Ajupida a la feina, me sents aprop teu, escoltes lo que dic i pots callar i pensar; però jo haig de conversar amb en Juli, parar atenció a lo que m diu, somriure, riure... mentres que les teves mirades i la teva respiració, que sento, me desconcerten tot.

EMMA. — Ten recordes del principi? Quines vetlles! Que n deia de coses cada paraula nostra! Alabaves el temps; jo entenia que m declaraves l'amor, i jo t declarava l meu tot parlant de la casa.

FABRICI. — I ara no?

EMMA. — També, però patint. Que serà de nosaltres?

FABRICI. — Eh! No hi pensis. Diumenge, a casa l teu oncle, no?

EMMA. — Sí.

FABRICI. — Com t'estimo!

EMMA. — De veres?

FABRICI. — Oh! Com no sé dir-t'ho.

EMMA. — Ai!

FABRICI. — Que es fòra la Marta?

EMMA. — Sí.

FABRICI. — Doncs, me n'aniré per allí, que en Juli no m veurà. Adéu.

ESCENA II

EMMA I DESPRÉS EN JULI

(Un silenci. L'Emma pren unes tovalles que hi ha damunt la taula del mig i les desa al tinell.)

JULI. — Tinc en Ranetti allà dins i li he ofert un vermut.

EMMA. — Mira que encara no he acabat d'endreçar, home!

JULI. — De pitjors en veu a casa seva en Ranetti, donal

EMMA. — Deixa-m plegar aquella robeta de vora l foc.

JULI. — Per què? Aont hi ha criatures, ja se sab. Que es aquí, a l'armari, el vermut?

EMMA. — Sí.

JULI *(obrint l'armari i treient-ne una ampolla i el tirabuixó, mentres l'Emma torna a exten-*

dre les tovalles). — En Ranetti m'ha portat la mota de la liquidació dels molins. Hem venut guanyant-hi més de lo que esperavem. En Ranetti es la nata per aquestes coses! Quan diries que m'ha tocat?

EMMA. — Que sé jo!

JULI. — Onze mil lires. Què men dius?

EMMA. — Què vols que t digui?

JULI. — Es clar, que has de dir?... Si l diner, per tu... Quan tres anys enrera vaig entrar en el negoci am tres mil lires, tu m'ho desaconsellaves. Més t'hauries estimat gastar-les en adornos per la casa.

EMMA. — Soc una malgastadora.

JULI. — No; no més t'ho deia perquè m perdonis l'haver tingut bon seny. (*Veient que l'Emma sols prepara dues còpes.*) Dues còpes no més?

EMMA. — Jo no n prenc. Així estalviaré.

JULI. — No siguis injusta, Emma.

EMMA. — Tens raó: perdona-m. Me faria mal i tinc feina per allà dintre.

JULI. — Espera-t una mica, d'ona! En Ranetti s'alegrarà de veure-t. El crido?

EMMA. — Crida-l.

JULI (*a la porta del despaig*). — Ranetti.

ESCENA III

ELS MENTATS I RANETTI

RANETTI. — Aquí m tenen. Com està, senyora?

EMMA. — Bé. I vostè?

RANETTI. — Ara mateix he trobat a la seva nena pel carrer. Se diu Gemma, oi?

EMMA. — Sí, senyor.

RANETTI. — Emma la mare, Gemma la filla.

JULI. — Jo volia posar-li l mateix nom de sa mare, però aquesta no va voler-ho, dient que duia confusió, i llavors vaig afegir-hi una G.

RANETTI. — L'inicial del teu nom. Quina nena més robusta! La Marta s veia am prous feines per seguir-la. Ja va a costura?

EMMA. — No; si no més té cinc anys. L'envio am la Marta a plaça perquè camini una mica. Com que jo, al dematí, no trobo mai temps per sortir...

RANETTI. — Ja se sab! Una casa... (*An en Juli, que li ofereix vermut.*) Primer la senyora.

EMMA. — Gracies: no n bec.

RANETTI. — Li ataca les cames, oi? A les senyores el vermut els afluixa les cames. Veu? A mi me les reforça, i a fe que m vindrà bé. D'ahir matí que no paro.

EMMA. — Què diu ara?

RANETTI. — Que no sab que ahir a la nit hi va haver el gran ball del casino?

JULI. — Qui ho diria, eh? que l procurador més diligent i enfeinat d'aquí ballés tota la nit!

RANETTI. — Sí, però... després, bufa tot el sant dia, noi. Senyora: i que no m pregunta que tal va anar allò?

EMMA. — Com ha anat, com ha anat?

RANETTI. — Malament. Oh! Sí: al casino aviat no hi podem ballar. (*An en Juli.*) Oh, i que he vingut fins per parlar-te d'això.

JULI. — Am mi n vols parlar?

RANETTI. — Ai ai! Que no ets el president, per ventura? Doncs... sabs?... l'història de sempre. Nosaltres paguem i qui sen gaudeix, befant-sen i tot, es l'oficialitat. Mira: el tinent del resguard balla amb els espurons posats i tot. Ahir va fer un set tant gran al vestit de la senyora Pastola que hi podia passar el meu barret, vès. Tant, que s diu que en Pastola li vol enviar el compte. Dies enrera ns varen moure un escandol perquè nosaltres no hi anem de frac anant-hi ells am xarretes. «Tant sols fos al gran ball» deien. Jo que sí, que m'hi presento de jaqué, i això que dirigia. Potser sí que encara ls forasters ens imposarien lleis a casa! Les noies no tenen ulls sinó per ells. I ens-e les prenen totes. Els paisans no podem ballar mai.

JULI. — Són jovenots, home!

RANETTI. — Gracies! I nosaltres? Mentrestant ells no s casen, i en cambi ns busquen bronquina.

JULI. — Bronquina?

RANETTI. — Mira. Ahir, per exemple. Jo dirigia, eh? Tu ja sabs que, si no s vigila la cadena, no hi ha ordre possible, veritat? I que cal cridar, oi? Per això m trien a mi, perquè ja sabs que, quan jo crido, faig tremolar fins els vidres, no? Doncs bé: ahir ve que crido: «cadena». I un capità, que era a primera fila am la senyora Sequis, sento que diu: «Quina canonada!», i veig que s tapa les orelles. Llavors jo que, tot baixet, enten-ho bé, tot baixet, dic: «Si que si al sentir canonades s'han de tapar les orelles!...» Re més que això. Doncs, acabat el ball, ja téns que dos oficials m'emprenen per preguntar-me què havia dit. Per prudencia, es clar, responc que no men recordo. «Sí, senyor: vostè ha dit que tal i que qual.» I, noi, me repeteixen la meva dita am tò amenaçador. Es clar, per prudencia vaig negar-ho. Què volies que fes? Batre-m? Jo t flic! Més tard, al cotillon..

(*En Juli sen va a guaitar a la porta del seu despaig.*)

RANETTI. — Que t canso?

JULI. — No. (*Guaita i després torna.*) Dignes, dignes.

RANETTI. — Al cotillon hi feiem la figura de

les papellones; aquella que jo vaig introduir al casino, regalant-los fins les papellones, que jo mateix vaig fer a la rebotiga den Pasca. Ah! Sabs com se fa la figura de les papellones?

JULI. — M'ho imagino.

RANETTI. — S'agafa...

JULI. — Si ho suposol Tira avant, home!

RANETTI. — I bé: en Bèssola m fa notar que l tinent Rovi entrava sempre en la figura quan no li tocava. Llarguerut com una entena que foradaria l sostre, naturalment les papellones les xarpava totes ell. En Bèssola, que es petit, no hi arribava mai. Què hauries fet tu?

JULI. — Jo?

RANETTI. — Jo que espio, i quan veig al tinent Rovi entrar fòra de temps, li demano que s retiri. A les bones, ei. Ell ja m responia que sí, però seguia am la seva. Li torno a demanar una, dues, tres vegades. A la quarta, es clar, l'agafó per un braç per treure-l d'allí. Se m'escapa d'una revolada i què fa? Encara m'insulta, me tracta de bretol, cridant.

JULI. — Ah, diantrel I tu?

RANETTI. — Jo m vaig revestir de prudencia i men vaig anar a sopar. Però t'adverteixo que al casino tot-hom te critica, sents? Tu ets el president...

JULI. — Si ls he presentat la dimissió tres vegades!

RANETTI. — Però no te l'han acceptada. Amb això, a tu t toca dirigir, i a les nits de ball no se t'hi veu mai.

JULI. — La meva dona no vol anar-hi, home!

RANETTI. — I per què, senyora?

EMMA. — Perquè no n tinc ganes.

RANETTI. — Una senyora tant jove! Miri que això també ho critiquen.

EMMA. — No faig pas cap mal a ningú.

RANETTI. — L'any passat bé hi venia.

JULI. — Sí, però de mala gana. L'Emma té un genit retret: mai li agrada estar am gent ni tenir d'enraonar.

RANETTI. — Bé, treure-hi el cap...

EMMA. — Una s'ha de vestir, retirar tard...

(En Juli s'entorna cap a l'estudi.)

RANETTI. — Que ten vas?

JULI. — No: miro si ha entrat algú al despaig. Com que l'he deixat obert...

RANETTI. — Ja es ben mandra l teu suplent.

JULI. — Suplent! Els advocats no n tenim de suplent: en tot cas, ajudant.

RANETTI. — Bé. Perdona.

JULI. — I el meu ajudant, si no l veus al despaig, es perquè ha anat al jutjat en lloc meu.

RANETTI. — No: volia dir que, en tot cas, la causa del seu retard no seria pas el ball.

JULI. — Per què?

RANETTI. — Perquè l senyor comte Arcieri no s digna posar els peus al casino.

JULI. — Altres mals-de-cap té.

RANETTI. — Sí; i com que no som del seu braç...

(*L'Emma s'aixeca i va per anar-sen.*)

RANETTI. — La senyora té feina. No l'incomodem més.

EMMA. — No; giro aquesta roba perquè no s'cremi.

RANETTI. — Però... La discreció...

JULI. — Eh, deixa estar la discreció, i, ja que téns bona ànima, posa un xic més d'indulgència en els teus judicis.

RANETTI. — No he dit sinó que l teu segon es d'una altra fusta: un noble!

JULI. — Se firma Arcieri, advocat. Re més.

RANETTI. — Com dient que no li cal posar-se l títol, perquè ja ns-e l'hem de saber de cor.

JULI. — Si sel posés li faries el carrec a l'inversa.

RANETTI. — Digues que no hi pot fer més.

JULI. — No. Lo que hi ha es que es molt formal i el té avergonyit la vida que du l seu pare.

RANETTI. — El seu pare, al menos, es jovial, francot, té sortides.

JULI. — Com tots els plagues. Però, deu a mitja ciutat, i el seu fill, quan topa amb algú, ja tem trobar-se amb algun acreedor.

RANETTI. — Com si tingués obligació de pagar-los!

JULI. — Però paga lo que pot. El pare no té un centim. Se la campa amb el joc i am coses pitjors. S'ha menjat tot el patrimoni

del seu fill, i an aquest no li queda ja sinó una pensió de dos mil lires que li ha de passar aquell jueu den Maraschi. Doncs bé: no n toca ni un centim. Tota la destina a tapar forats. Me sembla que aquests fets són per tenir-se en compte, eh? El pobre viu dels pocs plets que li cedeixo, i ningú de vosaltres l'ajuda. Tu, am tants clients com téns, mai n'hi has enviat cap.

RANETTI. — Ja té ls envio a tu.

JULI. — No es lo mateix. Jo tinc una filla i en puc tenir d'altres. Del treball que ve tinc el dever sagrat d'arreglar-ne tot lo que n puga. Ni ell mateix ne voldria saber re. L'altre dia m deia que l mortificava l ser un pes per mi i parlava d'anar-sen a fer fortuna. Sinó que mentres continúa aquí, traba una mica a son pare i evita que n faci de més grosses. Eh, que es trist? Força més que lo de les papellones del cotillon. Viu com un ermità, estalvia fins el centim. Per això no s'ha fet soci del casino. No pot viure am son pare pel mal nom que té la seva casa, i ha d'estar a despesa a casa l'agutzil del Jutjat. Sembla que vesteix perquè s fa venir a mida i acaba d'usar la roba que llença son pare, que encara fa l gomós a cinquanta anys. Ei! Ara t demano que facis el favor de no anar a escampar-ho pel Cafè Vasco, això, eh? Ja ho veus: qui sab si tu i jo seriem capaços de fer tant com ell! I, en lloc d'admirar o, quan no,

d'apreciar aquella virtut, de sostenir semblant coratge, vosaltres mostreu per ell una fredor tant repulsiva, que l pobre s figura que es desconfiança i menyspreu per la trista fama del seu nom. Que trist que es això, que trist!

RANETTI. — Téns raó. Ja ho veuras...

JULI. — Ja feia temps que volia dir-t'ho, però m repugnava captar amistats per qui tant se mereix trobar-ne d'esponànies.

RANETTI. — Téns raó. Avui mateix li enviaré un bon client. Estas content?

JULI. — Faras bé. Es molt llest.

RANETTI. — Que trigarà molt a venir?

JULI. — No ho sé.

RANETTI. — Que l'esperes, tu?

JULI. — No. A les deu men tinc d'anar a l'Audiència.

RANETTI. — Doncs així hauré de deixar-li un volant perquè vagi tot seguit a casa l doctor Brusio. Ja sabs que l doctor es un invalid, que no s pot moure.

JULI. — Aquest es el client?

RANETTI. — Sí. Ben bo, eh? Rubbo, l'empresari, ahir a la tarda, havia de pagar al doctor unes 15.000 lires.

JULI. — An en Rubbo se li pot fiar per un milió.

RANETTI. — Per això es que no paga. El conec: es un mal pensat com un procurador dolent. I, si no vol pagar, s'entaularà un plet com una casa. Aon puc escriure l volant?

JULI. — Allà, al despaig.

RANETTI. — Està bé. Senyora...

(*Se fica al despaig.*)

ESCENA IV

L'EMMA I EN JULI

(*L'Emma s'asseu a la vora del foc, concirosa.*)

JULI. — Es un infeliçot. (*Atançant-se a l'Emma, que no respira i com pera donar-li un ensur.*) Eil!

EMMA. — Que bo que ets!

JULI. — Per què? Perquè he defensat en Fabrici? Igual faria ell per mi, i encara més. No t sembla?

EMMA. — Sí. Ets molt bo.

JULI. — Re tant facil quan s'es felix. Comparo la meva vida am la seva, i quan veig els motius que tinc jo d'estar content i els pocs que ell té, encara m sembla que n'hi soc deutor. Jo t tinc a tu, tinc la Gemma, els negocis me van bé, la gent m'estima. I ell! Diumenge, quan anava a buscar-te a la torra del teu oncle, passant per la dreuera que voreja l Vasco, vaig trobar-lo passejant-se solet sorral amunt, sorral avall, amb un aire tant caigut, que l vaig cridar.

I ell va venir, tornant-se tot roig de que l'hagués atrapat en flagrant delictes de poesia, deia ell. Els de la seva edat i condició, els diumenges solen anar a colles i es diverteixen. Però ell, sol-i-vern, tot trist, com si no tingués ningú. Trobant-nos ja a pocs passos de la torra, el vaig invitar a entrar, per dinar am nosaltres. Però, ca! va ser inútil. Me vaig tombar dues o tres vegades per mirar encara com s'entornava a ciutat. Pobre infeliç! Eh, que t fa pena?

EMMA. — Per què?

JULI. — Prou que s veu. Té un pare tant despreciable! Els dies de mercat, tant elegant i tot com va, diu que s fica a l'hostal dels Tres Coloms i juga a la barriscada amb els tractants de bestiar que baixen de montanya. Deu fer uns quinze dies que l Ros, l'amo de la diligència, el va bofetejar perquè feia trapes.

EMMA. — Oooh!

JULI. — I pensar que en Fabrici s podria enamorar d'una bona noia, i que pot-ser no voldrien dar-li, per ser fill d'aquell pare!

EMMA. — Que tens vista, avui?

JULI. — Sí, a les deù.

EMMA. — Que vindras a esmorzar, a mig-dia?

JULI. — Sí, sí.

RANETTI (*desde dintre*). — Oh, magnific!

EMMA. — Vès, sembla que hi ha algú.

JULI. — Serà en Fabrici.

ESCENA V

EN RANETTI, EN FABRICI I ELS MENTATS

RANETTI (*conduint en Fabrici*).—Vingui aquí, home, vingui. Miri-s: ara parlavem de vostè.

FABRICI (*an en Juli*). — Bon dia. (*Acalament a l'Emma. An en Juli.*) L'interrogatori Bonola s'ha aplaçat per quinze dies. En Martino, absolt.

JULI. — Una copa de vermut?

FABRICI. — No, gracies.

RANETTI. — L'haig de menester.

FABRICI. — A mi?

RANETTI. — Sí, per un negoci que pot arribar a ser gros. Sen pot venir am mi tot seguit?

FABRICI (*mirant an en Juli*). — Puc?

JULI. — Vés, vés. Jo tinc una vista, però no espero ningú.

RANETTI. — Li havia escrit un volant, però venint vostè n'haurem sortit més aviat. En mitja hora enllestirem. Li proporciono un bon client.

FABRICI. — Gracies.

HECTOR (*desde l despaig*). — Hi ha permís?

JULI (*an en Fabrici*). — Espera una mica.

HECTOR. — Hi ha permís?

FABRICI (*entre si i esverat*). — El meu pare!

ESCENA VI

L'HECTOR I ELS MENTATS

HECTOR. — Se pot passar?

JULI. — Endavant.

FABRICI (*prompte, a l'Hector*). — Véns per mi?
Vine.

HECTOR. — Ja que tinc la fortuna de poder
saludar una senyora guapa, no vui deixar-la
escapar. Com està, senyora Scarli?

EMMA. — Bé. Gracies.

HECTOR (*an en Juli*). — No havia tingut mai
l'ocasió de trobar-lo, senyor Scarli, però sé
tot lo que ha fet i fa pel meu fill, i es inutil
dir-li si li agraeixo.

JULI. — En Fabrici m'ajuda i així marxem
molt bé tots dos.

FABRICI. — M'has de parlar, dius?

HECTOR. — Sí. Hola, Ranetti!

RANETTI. — Que tal, senyor comte?

HECTOR. — Molt bé. I vostè? Quantes víctimes
haurem fet la nit passada, eh? L'endemà
d'un ball, si se n'exclamen d'homes de
vostè! Es un chor general.

RANETTI. — Algun oficial?

HECTOR. — No, ca! Els marits. Veig que l
senyor advocat té intenció d'oferir-me l
vermut, eh?

JULI. — Ail Perdoni. (*N'hi serveix.*)

FABRICI. — Mira que tinc molta feina. Si realment téns res que dir-me...

HECTOR. — Tant, que he anat al Jutjat i tot per veure si t trobava.

FABRICI. — Si vols venir fins allà... Dispensi-m, senyor Ranetti, dos mots amb el meu pare, i desseguit soc am vostè.

HECTOR. — Has d'eixir amb el senyor Ranetti?

FABRICI. — Sí.

HECTOR. — Que estaran molt?

RANETTI. — Una mitja hora.

HECTOR. — Bé, doncs: com que jo també necessito mitja hora de conversa amb ell, li cedeixo l torn. Primer de tot, la feina. (*An en Fabrici.*) Tornaras aquí, eh?

FABRICI. — Aquí?

HECTOR. — El senyor i la senyora han de perdonar-me si cito l meu fill a casa d'ells; però com que desitjo també enraonar am vostès, i fins primer am vostès...

JULI. — El mal es que jo, a les deu, tinc de ser a l'Audiencia i (*mirant-se l rellotge*) ja manquen pocs minuts...

HECTOR. — Parlaré am la senyora.

EMMA. — Am mi?

HECTOR. — Si m'ho permet.

FABRICI (*an en Ranetti*). — Es absolutament indispensable que men vagi am vostè?

RANETTI. — Seria millor.

FABRICI (*a l'Hector*). — No ho podries aplacar?

HECTOR. — Es impossible; però ja t dic que tens temps. De primer tindré molt gust en dir-ne dues paraules a la senyora.

FABRICI (*an en Ranetti*). — Perdoni-m: vagi-hi tot sol.

HECTOR (*an en Fabrici*). — Qualsevol diria que t molesta l deixar-me sol aquí. Estic segur que al senyor Scarli no li sabrà greu de concedir-me mitja horeta de conversa am la seva senyora.

JULI. — Que es cas!

EMMA (*tot baixet, an en Juli*). — Però jo...

JULI (*igualmente a l'Emma*). — Què hi faras!
(*An en Fabrici.*) Així, el teu pare t'espera aquí?

FABRICI (*baixet a l'Hector*). — No pretens pas diners, eh?

HECTOR. — I ara! Per qui m prens?

RANETTI. — Senyora...

EMMA. — Passi-ho bé.

RANETTI. — Senyor comte...

HECTOR. — Enteniment, eh? I perdoni-m.

RANETTI. — Sempre.

FABRICI (*a l'Emma, saludant-la*). — Tot seguit torno. (*An en Juli.*) Adéu.

(*Sen va amb en Ranetti pel despaig.*)

ESCENA VII

ELS MENTATS, MENYS EN FABRICI I EN RANETTI

JULI (*a l'Hector*).—Si m permet un moment...

Dues paraules a la meva dóna.

HECTOR. — No caldria sinó!

EMMA (*baixet, an en Juli*). — Me fa una por!

JULI (*baixet a l'Emma*). — Un xic de paciència. En Fabrici tornarà aviat. Ja prou contrariat se n'anava: has vist? Si jo pogués quedar-me... Però, com vols que ho faci? En fi, no tinguis por: és molt educat i... què pot voler de nosaltres? Diners, no: no gosaria, i, si de cas...

EMMA. — Oh! Això rai: com que no n tinc... si me n demanés...

JULI. — No, no: am tu no gosaria. Així que hagi enllestit, torno. Adéu, eh?

EMMA. — Adéu.

JULI (*a l'Hector*). — Si vol seure...

HECTOR. — Mil gracies.

(*En Juli sen va pel despaig.*)

ESCENA VIII

L'EMMA I L'HECTOR

HECTOR. — Vostè dirà que a una hora tant intempestiva quasi estic cometent una violació de domicili. Bé que... per les senyores guapes com vostè no n'hi pot haver d'hores intempestives: sempre estan bé.

EMMA. — Perdoni si l rebo aquí, al menjador; però a la sala hi fa fred: no hi hem encès foc.

HECTOR. — Oh! Si aquí estem divinament: fins l'aire d'intimitat que s'hi respira es tant agradable! Una pila de vegades havia demanat ja an en Fabrici que m presentés a vostè.

EMMA. — Jo visc tant retreta! A les ciutats petites hi ha tant poca habitut de...

HECTOR. — Pot-ser, doncs, hauré pecat doblement d'importú, senyora. Però s tracta d'una cosa tant important, que no he gosat tractar-la amb el meu fill sense recórrer abans als seus millors amics, i estic fins contentíssim de poder-ne parlar primer am vostè sola. Les senyores solen valer més per aliats que ls homes.

EMMA. — Segui.

HECTOR. — Ja que ho vol... Però, dispensi-m

eh? si de cas m'aixecò i no m sé estar quiet. La cosa es tant seria, que m té neguitós. Parlo am vostè per primera vegada, però ja sé que vostè es molt bona. També sé que l seu marit té un gran cor; però les senyores, fins no sabent tantes coses, n'endevinen més. Quants preambuls, eh? Es que no sé com entrar en materia. Se veu que al meu fill no li agradava gaire l'insistència que he posat en quedar-me. Com que m fa, diriem, de tutor! Sí: ell té, fins a cert punt, el dret de manar-me, i jo, en cambi, ja no diré ni l de manar-lo an ell, — que no es aquest el cas, — sinó ni tant sols el d'enterar-me de la vida que porta. Hi ha coses de la seva vida, costums, afectes, que haig d'ignorar o deixar-li creure que ls ignoro.

EMMA (*entre si*). — Oh!

HECTOR. — I es llastima, perquè com que no soc vell, encara, podria mostrar-me indulgent amb ell sense dany de la meva dignitat. De segur que vostè aprova aquests escrupols, no es cert? Respongui.

EMMA. — Com li puc respondre, si no comprenc què vol dir?

HECTOR. — Lo que he dit: re més.

EMMA. — No sé explicar-me el per què de...

HECTOR. — Del meu discurs? Ben senzill: que lo que jo ignoro, pot-ser vostè ja ho sab ben bé.

EMMA. — Què vol dir?

HECTOR. — Sab si en Fabrici, aquí, a ciutat...
o pot-ser a fòra... té algun lligam?

EMMA. — Lligam?

HECTOR. — Sí: relacions amoroses. Seria tant natural, a la seva edat, que tingués algun idili secret i melancolic... Tots ne tenen, i especialment els joves reposats com el meu fill. No n sab re vostè?

EMMA. — No.

HECTOR. — No. Ho comprenc. El rum-rum de la gent no deu arribar fins a vostè.

EMMA. — El rum-rum?

HECTOR. — Oh; les ciutats petites! No peco pas d'ignocent jo, veritat? Doncs tot sovint aquí i allà sento observacions tant agudes, malignitats tant fines, induccions tant subtils, que cregui que m deixen meravellat, entontit. Al cafè Vasco hi ha veritables genis en la materia. El marit de vostè fa mal fet de no anar-hi: allí un advocat hi pot apendre. Entre una partida i altra de manilla, allí n sentiria d'histories secretes! Hi ha qui n duu registre i tot, i no de pura llabia, no, sinó apuntant-se am paper i ploma tot lo que passa a la població, fins lo que sembla més insignificant. Ui, quina fabrica d'armes traidores, aquella! Tot ho saben: a quina hora un surt de casa, quan hi torna, aont ha anat, qui hi havia, quina cara feia a l'entrar-hi. Hi ha fins oracles que prediuen lo futur: per exemple, — i cito un fet sense importancia, — sols

per donar-n'hi una idea. Que va anar al ball d'ahir, vostè? Jo no ho sé pas. Que hi va anar?

EMMA. — No, senyor.

HECTOR. — Doncs, abans d'ahir, al cafè Vasco, ja s'pronosticava.

EMMA. — Com que fa un any que no vaig a cap.

HECTOR. — Ho crec bé. L'hi deia no més que per demostrar-li que... N'hi diré una altra. Tampoc sé si l meu fill va anar-hi.

EMMA. — No, senyor: tampoc va anar-hi.

HECTOR. — N'està segura?

EMMA. — Segura. I també profetisaven això?

HECTOR. — També.

EMMA (*rient per força*). — Oracles de nyigui-nyogui. ¿No veu que saben que en Fabrici no es soci del Casino?

HECTOR. — Ah! Veli-aquí! Es que en Fabrici no n'es soci. En fi, vostè no m pot dir si l meu fill està lligat o no, he?

EMMA. — No, senyor.

HECTOR. — Ja. I tant que m convé saber-ho... per no fer un disbarat! Veuré si ho sab el marit de vostè.

EMMA. — Cah!

HECTOR. — Sí. Lo probable es que no ho sapiga; però, en aquest cas, podrà ajudar-me a indagar.

EMMA (*rient*). — Indagar! Es a dir, doncs, que vostè creu que en Fabrici... Quina mania! Vol dir-me com se li ha ficat això

al cervell? ¿Que no ho veu que ha de treballar tant, que té tants mals-de-cap? Juraria que... I, després, que s veuria... ho hauria vist fins vostè: als enamorats sels coneix que ho estan, no es veritat? Doncs bé: jo l veig cada vetlla; ell ve aquí, s'hi està fins tard, conversant, fent la partida amb el meu marit, mentres jo treballo aquí mateix, i li asseguro que... Quin disbarat!... Oh! I, ademés, que... ell m'ho hauria dit, no dubto que m'ho hauria confiat... I mai...

HECTOR. — Millor, doncs. Tot serà més facil. El vui casar.

EMMA. — Ah!

HECTOR. — Sí. Ha arribat l' hora ja d'acabar amb aqueixa vida de privacions i engunies que ls dos arrosseguem. No es per nosaltres. Li he trobat un partit que li convé en tots conceptes: una noia jove, guapa, filla unica, de costums senzilles i ab 200.000 lires a la mà, descomptant les esperances. En Fabrici deurà fer-se l repelós, com ja s'hi feia; però no tindrà més remei que acceptar. És absolutament necessari i apremiant, apremiant; ja no puc esperar més. Cal, doncs, que tots els que tinguen ascendent en ell, m'ajudin. Sempre que he volgut parlar-n'hi, ell m'ha respost brusquement, brutalment per tancar de cop; però, ara, no hi ha més: haig de donar una resposta definitiva de la qual depenen

moltes coses, moltes coses series. Perdoni si m'he anat excitant. Ja l'hi he dit al començar: estic neguitós. No dubto que vostè m'ajudarà a persuadir-lo, eh? Es necessari.

EMMA (*entre si*). — Ah!

HECTOR. — Perquè... que no ho veu? Si ordinarriament tots els amors il·licits han d'acabar en secl. Com que no tenen altra solució! Al principi, sí, prou, tot va bé: l'amor, la poesia, els juraments! Se va am cautela, ningú n veu res, però ve un dia que tot se descobreix, i aleshores... adéu, amor, poesia, juraments. Hi ha altres juraments que se sobreposen: els que tenen la sanció legal. Mentrestant, la bona ocasió ha volat i no tornarà més, i un hom se troba am tota la vida desfeta i am l'ignominia d'una relliscada en fals, més mal vista que una mala acció. Sel tracta de desagraït, ja no té qui l'ajudi... i s'ha de refer el camí perdut ja am més anys i menos recursos. Velia-quí què sen treu. (*Plantant-se-li al davant.*) Que no tinc raó? (*Pausa llarga.*) Al seu marit aviat mel faré meu; però vostè també m'ha d'ajudar, sent? I tot seguit, eh? que no tenim temps a perdre i ens cal anar depressa. S'ha de fer sobre la marxa en bé del mateix Fabrici. Les circumstancies ho imposen. «Però, no casant-se per amor, què ls apressa? — vostè dirà. — Per què no poden esperar més aquells?» Ah! Tenen una arma. (*Excitant-se més i més.*)

Se tracta de la filla den Rubbo, l'empresari. En Rubbo vol un titol per la seva filla, en Rubbo té una arma, i lo que ell vol, sab voler-ho. Aquest dematí se m'ha plantat a casa i a mig-dia vol una resposta. Cal que al menos pugua dar-li esperances, i la meua paraula no li basta. Es tant mal educat! Vol sentir avui mateix an en Fabrici, sinó... Vostè m'ajudarà, veritat? Oi que m'ajudarà?

EMMA. — Sí, senyor.

HECTOR. — Que n parlarà amb en Fabrici?

EMMA. — Sí, senyor.

HECTOR. — Tot seguit que torni, eh?

EMMA. — Tot seguit, però no davant de vostè, sent?

HECTOR. — No, no. Jo, primer, li diré de què s tracta.

EMMA. — Just. I després, tot seguit...

HECTOR. — Me n'iré.

EMMA. — Sí. Ho farem així: quan en Fabrici torni, jo ls deixo.

HECTOR. — Però en acabat...?

EMMA. — Ja li he promès.

HECTOR. — Pensi bé que, per decidir-me a venir aquí a demanar am tanta insistencia, la cosa ha de ser molt seria.

FABRICI (*del despaig*). — Ja só aquí.

EMMA. — Ah! (*Aixecant-se de cop.*)

(*En Fabrici entra de l'estudi i s'atansa a l'Emma.*)

EMMA (*baixet an en Fabrici*). — Ja no podia més. (*Sen va pel foro.*)

ESCENA IX

HECTOR I FABRICI

FABRICI. — Què heu tingut?

HECTOR. — No re.

FABRICI. — Què li has dit?

HECTOR. — Li he demanat que m'ajudés a persuadir-te a pendre estat.

FABRICI. — Però, quines expressions has gastat per dir-li?

HECTOR. — No es qüestió de perdre temps en interrogatoris. En Rubbo exigeix una resposta. Acceptes?

FABRICI. — No.

HECTOR. — Mira que...

FABRICI. — No men parlis. Es inutil. Vine am mi.

HECTOR. — Mira que...

FABRICI. — Vine, vine ab mi.

HECTOR. — Tu no sabs de què s tracta. Fabrici, fes-me la caritat de no negar-t'hi!

FABRICI (*esparverat*). — Però, què hi ha? M'esparveres.

HECTOR. — Ja pots pensar que no es cap capritxo.

FABRICI. — Explica-t, doncs.

HECTOR. — No vui que arroceguis més la vida miserable que duus.

FABRICI. — Cah! Que se t'endona de mi!

HECTOR. — Oh!

FABRICI. — Quant li deus?

HECTOR. — Pots creure que...

FABRICI. — Quant? Veiam si hi arribo.

HECTOR. — Que crudel que ets!

FABRICI. — Te juro que, a estimació i respecte,
ben pocs me guanyarien.

HECTOR. — Ningú ho diria, doncs. M'humilies
continuament. Socorres la meva miseria,
sí, però no sabs respectar-la.

FABRICI. — Perquè...

HECTOR. — No es respectable: deixa-m'ho dir
a mi mateix. Però pensa que, de les ener-
gies dels de la meva casta, les més inflexi-
bles són les que no serveixen de re; que
podré despullar-me d'orgull i fins rebaixar-
me amb els que m són inferiors, però am
tu, mai.

FABRICI. — No es qüestió d'orgull. Lo poc am
que puc ajudar-te no pot ofendre la teva
dignitat i sosté la meva. Quant li deus?

HECTOR. — No s tracta de diners. Tu no po-
dries!

FABRICI. — En Rubbo t té agafat. Com?

HECTOR. — Té la meva paraula.

FABRICI. — Per aqueix casament?

HECTOR. — Te demano que hi consentis.

FABRICI. — I per què m vol donar la seva filla?
No só pas cap Narcís perquè les dones se
n'enamoren de lluny. Oh! Aquella pavana
per enamorar-se!

HECTOR. — La vol fer comtessa.

FABRICI. — Casa-t'hi tu.

HECTOR. — Quina bogeria!

FABRICI. — Per què? Ja t renuncio ls drets de primogenitura. El primer fill que tindreu serà comte en lloc de mi.

HECTOR. — A broma t'ho prens!

FABRICI. — No men ric. Si tu t creus que l nostre titol val 200.000 lires, mira, més que meu, es teu, que de tu va pervenir-me. Tu ets robust, elegant, més jove que jo mateix: jo seré l'avi dels teus fills. Pels gustos d'aquella gent faries més tu que jo. Tu sabs presentar-te millor. En podent tornar a gastar, ja series feliç. Jo no. Els goigs que poguessis esperar tu del matrimoni, aqueix casament te ls donaria tots: d'aquells que jo voldria trobar-hi, jo no n'hi trobaria cap. ¿Per què atormentar-se, doncs, per obtenir ells lo que jo no puc donar, i jo lo que no busco? Portant eis teus vestits vells no hauré pas pogut aversar-me a ser elegant. Mè sento tant poc aristocrata, jo! No tinc sinó virtuts burgeses! Sé de treballar, el treball m'agrada, no soc ambiciós i en tinc prou am la vida de familia. Un xic de tranquil·litat i el demà assegurat me basten. Veure-t content, sentir-me deslliurat del paper de Mentor i poder-te oferir força afecte filial i molt respecte, es lo unic que demano. Casa-t'hi tu.

HECTOR. — En Rubbo no ho vol.

FABRICI (*rient amargament*). — Ah! Ja ho buscases, i, quan has vist que eren verdes, me crides a mi!

HECTOR. — No diguis que no ets orgullós, tu, també!

FABRICI. — Cert. I no m venc.

HECTOR. — Però aconselles al teu pare que ho faci.

FABRICI. — A la teva edat els pactes són clars i no hi cab frau.

HECTOR. — No series pas el primer en fer un casament així.

FABRICI. — Tampoc robant seria l primer lladre.

HECTOR. — Quan te dic que...

FABRICI. — Prou, ja; que cal haver perdut tota noció de rectitut per no comprendre que el meu ressentiment seria una vilesa.

HECTOR. — Creus més honorós, potser, entrar a la casa d'un bon home, guanyar-li l'amistat, rebre-n la protecció i seduir-li la dona?

FABRICI (*ab violencia*). — Això has dit a donya Emma?

HECTOR. — Ara t'ho dic a tu.

FABRICI. — Respon-me: això li has dit?

HECTOR. — Que no tinc raó?

FABRICI. — Ningú pot sospitar.

HECTOR. — I ho sospita tothom!

FABRICI. — No es cert.

HECTOR. — Doncs denuncia tu la calumnia al marit.

FABRICI. — Mira: no tracto de defensar-me; però si tu has dit una paraula d'això a donya Emma...

HECTOR. — Deixa-ho córrer: ella ho ha confessat, quasi.

FABRICI. — Ella?

HECTOR. — Aquí, fa un moment.

FABRICI (*abaixant la veu i llambregant per l'entorn*). — Psit! Vine am mi. Anem's-en a casa teva. No puc creure que hakis fet això. Un cavaller! Vine, vine am mi!

HECTOR. — No, queda-t. L'Emma vol parlar am tu.

FABRICI. — Am mi?

HECTOR. — Sí.

FABRICI. — Li has fet prometre ajudar-te?

HECTOR. — Sí.

FABRICI. — I t'ho ha promès! Ja veus si n són d'absurdes les teves sospites!

HECTOR. — A la teva mà està, doncs, encara més, el demostrar l'absurde.

FABRICI. — Casant-me am la filla den Rubbo? Sé un medi millor: anant-men.

HECTOR. — T'hi negues encara?

FABRICI. — I tal!

HECTOR. — Es la teva ultima paraula?

FABRICI. — Oh! L'ultima.

HECTOR. — Aduc si t digués que t jugues, en part, l'honor del teu nom!

FABRICI. — Oh! Tu i jo l'entnem d'una manera tant diferent la paraula honor!

HECTOR. — Adéu. (*Sen va i torna.*)

FABRICI. — Adéu.

HECTOR. — Per si de cas, fins a mig-dia m trobaras a casa. Després, ja fóra tard.

(Sen va per l'estudi.)

ESCENA X

EN FABRICI I DESPRÉS L'EMMA

FABRICI *(a la porta del foro)*. — Donya Emma.
(Silenci. Després l'Emma entra.)

EMMA. — Ja es fóra?

FABRICI. — Sí.

EMMA. — Ho sab tot!

FABRICI. — Ja ho sé.

EMMA. — No deu ser ell sol, no!

FABRICI. — Me n'iré d'aquí.

EMMA. — Quan?

FABRICI. — Quan pugui. Avui mateix.

EMMA. — Què n pensarà en Juli?

FABRICI. — Buscaré un motiu. Ni mirar-mel podria. Si m fixés m'ho coneixeria i jo no sabria trobar ni una paraula per desorientar-lo. L'avís ha arribat ben a temps... Un cop jo fóra, les sospites s'esvairan. Havia d'acabar així. Què t'ha dit el meu pare?

EMMA. — Que ho sé jo! Tantes coses! Deseuguít he conegut que ho sabia tot. Me mirava, oh! com me mirava! Les seves paraules eren respectuoses, sí, però l seu

mirar era insolent. No sé si després m'ha amenaçat i tot, no ho sé, no ho sé! Oh, quin torment! Tot-hom deu saber-ho, tot-hom, veritat?

FABRICI. — No. El meu pare es qui veu facilmente el mal. Es tant corromput!

EMMA. — Que ho ha endevinat...

FABRICI. — Per caritat, no desmaiem. Hem de revestir-nos de forces per fingir fins al vespre. No puc anar-men sense veure l teu marit; ens trobarem tu i jo davant seu; ell voldrà dissuadir-me i caldrà presència d'esperit per fingir. Per ell, per ell. L'únic bé que podem fer-li es enganyar-lo.

EMMA. — No n sabrem: som covards. Es l'última ombra de noblesa que ns queda. Però, i que previst ho teniem, eh? Al menos ho havíem previst. Ah! No pot dir-se, no, que no tinguéssim consciència de lo que feiem.

FABRICI. — No. Però, qui ho sab com se comença? Es un verí tant subtil, tant traidor! Qui es capaç de coneixe-l al principi? Té tants noms! Devoció, respecte, fè. Qui podrà témer un anhel tant honrat? S'arrapa a totes les facultats bones i fortes de l'esperit i les exalta per aniquilar-les. Quan ens adonem de la seva insidia, ja estem perduts.

EMMA. — No busquem excuses. Ens hem estimat... he sigut una vil... està acabat...

FABRICI. — Emma!

EMMA. — Anar-ten! I si ho descobreix?

FABRICI. — No: trobarem el medi.

EMMA. — Quina explicació, tant sobtadament?

FABRICI. — Ja la rumiava. Ja n'hi havia parlat.

Jo no podia ja soportar-ho més això.

EMMA. — No pensem am nosaltres.

FABRICI. — Oh, no! Amb ell penso. El descobriment de la meva culpa podria causar-li la mort; la continuació de la protecció que m dispensa el posaria en ridicol.

EMMA. — Anar-ten aixís es una fugida. Demà...

FABRICI. — L'amor es felló, Emma. Si no aprofitessim aquesta rauxa de basarda, hi tornariem. Fa un més que dic demà i que aplaço de dia en dia l bon proposit. (*Acostant-se-li.*) T'estimo tant, Emma!

EMMA (*apartant-se*). — No, no, no.

FABRICI. — I si demà m manqués pit? Si tornés a contemporisar am la meva vilesa? Ah! Que inútils foren els teus prec, Emma! No m'ho has pregat pas poc! Jo t venceria altra vegada, pobreta! No, no t fiis de mi! Si jo volgués treure-t d'aquí, tu m seguiries. (*L'Emma fa acció d'acostar-se-li amorosament.*) No ho veus com te guanyo? No, no t fiis de mi. Vinc de mal llinatge. El meu pare es un estafota, i podria arribar a ser lladre.

EMMA. — No, Fabrici, no!

FABRICI. — Ara, ara! Mentres aquest pensament m'esfereeix, mentres te parlo d'ell i em voldria morir per no ofendre-l, si t

miro a tu ja perdo l seny. No més mirant-te ja m torna a pujar al cap l'arrel de bogeria.

ESCENA XI

ELS CITATS I LA MARTA

MARTA. — Senyora.

(Moviment d'espant de l'Emma i en Fabrici.)

EMMA. — Què! I la nena?

MARTA. — L'he deixada a baix, jugant amb el nen de l'adroguer. Hi ha la bugadera, que pregunta que si entre la roba que va portar ahir hem trobat unes tovalles que no són nostres.

EMMA. — No ho sé. Tu la vas rebre.

MARTA. — Oi. El compte ja estava bé, però després, plegant-les, ja m va semblar que n'hi havia unes que no eren nostres.
(Obre l calaix de l'aparador i en treu unes.)
Miri-se-les.

EMMA. — Entregui-les-hi.

MARTA. — Està bé.

(Sen va.)

ESCENA XII

L'EMMA I EN FABRICI

EMMA. — No ho veus? Tens raó: vés-ten. Es impossible! Una cosa degradant! Portar dins de casa... Oh!... Això es per homes ociosos, per dones inútils... Sí, sí: fuig avui mateix... aquest vespre... busca un pretext... Però... mai més... mai més... mai més! (*Pausa llarga.*) T'havia de parlar fins de lo que vol el teu pare. Que ho sabs ja lo que vol?

FABRICI. — Sí.

EMMA. — Li he promès persuadir-te.

FABRICI (*amb refús desdenyós*). — Oh!

EMMA (*amb involuntaria passió*). — No, eh?

FABRICI. — Avui veuré l teu marit. Li diré que m vui escapar dels apremis del meu pare.

EMMA. — Sí.

ESCENA XIII

ELS CITATS I LA MARTA

MARTA. — Ja està arreglat.

FABRICI (*saludant a l'Emma*). — A reveure.

EMMA. — Passi-ho bé.

(*En Fabrici sen va.*)

ESCENA XIV

LA MARTA I L'EMMA

MARTA. — Les hi he ensenyades i li he dit que les hi donarem quan ens torni les nostres. Que m vol pendre l compte?

EMMA. — Ara?

MARTA. — Com que després se men va de la memoria...

(L'Emma treu del calaix de la taula auxiliar la llibreta i el tinter i s'asseu a la taula del mig, aon s'ho ha emportat.)

MARTA. — D'escarxofes ja n'hi havia a la plaça... però, ui, que altes van! Prou sé que el senyor n'es gurmant, prou; però tant cares!

EMMA. — Vaja, digues.

MARTA. — El filet, vinticinç; la mantega, quinze; trufes, tres...

TELÓ

ACTE SEGON

La mateixa decoració. Damunt la taula del mig, una gran capsa de cartó, i dintre roba per fer un vestit de vellut.

ESCENA I

EN JULI, LA GEMMA I DESPRÉS LA MARTA

JULI (am la nena encavallada als genolls, la fa ballar cantejant).

Arri, arri, cavallet,
que anirem a Sant Benet,
comprarem un conillet,
per dinar, per sopar...
Per la teta no n'hi haurà*.

* En lloc de traduir al peu de la lletra el text italià d'aquest joc, el traductor ha estimat més convenient posar-hi el del seu equivalent català.

(*Deixa la nena a terra.*)

GEMMA. — Més, més.

JULI. — Encara?

GEMMA (*enfilant-se-li als genolls*). — Sí, més, més.

JULI. — Arri, arri, cavallet...

MARTA (*desde l fons*). — Ve tot seguit.

JULI. — Què hi fa allà?

MARTA. — No ho sé: s'està tancada. M'ha dit que vindrà desseguida.

GEMMA. — Arri, arri, cavallet... Diga m una altra cosa.

JULI. — Oh! No sé re més.

GEMMA. — Sí que ho sabs. Allò... Pim, pam, conillam...

JULI (*amb aire de misteri*). — Quan vindrà la mamà... sabs, Gemma... hem d'estar ben quiets, ben quiets.

GEMMA. — Sí?

JULI. — Ella veurà aquella capsa que hi ha damunt de la taula i preguntarà: «Què es això?».

GEMMA. — Sí.

JULI. — I nosaltres respondrem: «Oh!».

GEMMA. — Oh!

JULI. — I ella dirà: «Qui l'ha portada?».

GEMMA. — I nosaltres (*arrosant les espatlles*) «Oh!».

JULI. — Sí, hermosa, sí: «Oh!». I llavors, la mamà...

GEMMA (*veient-la venir*). — Psit!

ESCENA II

ELS CITATS I L'EMMA

JULI (*fent saltar a la nena*). — Arri, arri, cavallet...

EMMA. — Diu que m crides?

JULI (*a la Gemma*). — Psit! (*Fort.*) Que anirem a Sant Benet... Comprarem un borre...

GEMMA. — No un borreguet: ara, un panellet.

EMMA. — No m demanaves?

JULI. — Comprarem un... matonet...

(*L'Emma, dreta al costat de la taula, sense adonar-se de la capsà.*)

GEMMA (*d'amagat, an en Juli*). — No la veu.

JULI (*baixet*). — Espera-t. (*En veu alta.*) Jo veig una cosa damunt de la taula.

EMMA. — Que m'ho dius a mi?

GEMMA (*cantant*). — Damunt de la taula...

EMMA (*adonant-sen*). — Ah! Que es això?

GEMMA (*arronsant les espatlles*). — Oh!

EMMA. — Qui l'ha portada?

JULI. — Oh! No ho sabem. Veritat, Gemma?

GEMMA. — No. Obre-la, obre-la!

EMMA (*obrint-la*). — I ara!

GEMMA. — Què? Què hi ha?

EMMA. — Un vestit de vellut! Juli!

JULI. — Re: un regalet de la venda dels molins. Que no tel vols mirar?

EMMA. — Molt bonic! Gracies.

JULI. — Estas groga.

EMMA. — Cah!

JULI. — Sí, sí.

EMMA. — Tinc un poc de migranya. Molt bonic es aquest vestit! Massa bo, massa: una bogeria!

JULI. — Hi he pensat dos anys. L'any passat, desde'l primer de Janer, vaig començar a posar d'apart una lira diaria. Però s va escapar aquell pillet den Forgia, que m devia 800 lires, i adéu regalo. L'altre dia, a les bodes de la Pianna, la senyora Sequis duia un vestit com aquest, però tant malament, que l'enfarfegava tota. El vellut no escau sinó a les primetes: a les grosses les engroixeix massa. Jo pensava: «Ah! Quan veuré la meva Emma vestida així?». Apenes en Ranetti va portar-mel producte dels molins, vaig tornar a pensar-hi. A tu sí que t'escaurà bé! Tu sí que hi estaras guapa!

EMMA. — Com t'ho has fet per triar-lo tot sol?

JULI. — Que vols dir que no ho he fet bé?

EMMA. — No, sí, divinament!

JULI. — Mira-tel; vès si es prou afelpat, fi i lluent.

EMMA. — Sí, sí.

JULI. — Creure que ls homes no podem entendre d'aquestes coses es un prejudici. Tots els devots saben adornar la Verge. Els homes capaços d'estimar molt, vui dir d'apassionar-se bojament, tenen el senti-

ment de l'art d'embellir la dòna, perquè al fons de tots els seus pensaments i de tots els seus actes hi presideix l'imatge estimada que ls fa pensar i obrar. I això no es pas cap debilitat. Tots els homes forts i bons estimen. Que no creus que só d'aquests?

EMMA. — Sí.

JULI. — Passes una migranyada forta, eh? Oh! Prou que s veu! Tens els ulls encesos i cansats. Què pretenia l comte Arcieri? Ell, ell es qui t deu haver causat aquest mal de cap.

EMMA (*esforçant-se en somriure*). — Cah!

JULI. — Què volia?

EMMA. — Vol casar el seu fill.

JULI. — I per això ns demana a nosaltres?

EMMA. — Es que voldria que l'ajudessim a persuadir-lo. Diu que l seu fill no ho vol.

JULI. — Pot-ser fa mal fet. Qui es ella?

EMMA. — La filla den Rubbo.

JULI. — Ah! En Fabrici té raó. En Rubbo es un mal subjecte. Com te n'has desempeñat tu?

EMMA. — Insistia tant!

JULI. — Ja ho suposo. Has promès parlar-ne an en Fabrici?

EMMA. — Que no he fet bé?

JULI. — Divinament. I n'hi has parlat?

EMMA. — No. Si apenes s'ha estat dos minuts aquí!

(*Ha tancat la capsa, la pren i sen va.*)

JULI. — Ten vas?

EMMA. — Vaig a desar-ho.

JULI. — I a mi?

EMMA. — Què?

JULI. — Què m dones? Ara ets tu, dòna!

EMMA. — Què puc donar-te jo?

JULI. — Oh! (*L'agafa per les mans pera atansar-se-la.*) Vine.

(*L'Emma fa un moviment involuntari de resistència.*)

JULI (*sorprès*). — No?

(*L'Emma, repensant-se, li presenta l front. En Juli la besa, i l'Emma agafa la nena i la cobreix de petons.*)

JULI. — Encara que mels tornis d'aquesta manera, estic content. Sabs què hauriem de fer? Agafar la nena i anar-nos-en a fer un bon passeig a fòra. No t sembla?

EMMA. — Com vulguis.

JULI. — Gemma: vés, digues a la Marta que t mudí.

GEMMA. — Sí, sí. (*Sen va pel foro.*)

JULI. — Un xic d'aire t farà bé. Sempre tancada aquí, cusint...

EMMA. — Ja m passa.

JULI. — Tinc ganes de fer campana, avui. Aquest matí he passat comptes, i sabs quant he cobrat en dos mesos? Mai ho diries! Quasi mil lires. I d'apuntades, més de dos mil. Veritat es que són els mesos bons; però al menos nou mil lires a l'any no faltaran, no. Ja tenim els òssos a lloc: som

Biblioteca d'Humanitats

quasi rics, Emma. Demà portaré dèu mil lires al banc. I pensar que fa vuit anys jo no tenia un centim! Ja vas tenir pit, ja, de casar-te am mi! El nostre balans sí que aviat era fet, llavors: zero, zero, zero... Quin gust dóna mirar enrera! Puc ben dir que he suat com un bastaix, però... I com m'ajudaves! No t dec poc, no. No ten riguis.

EMMA. — Juli!

JULI. — Que hores i hores sospirant clients! Te recordes les que passaves a la finestra per veure si n'entrava algun al portal? I mai ne venia cap! Te recordes d'aquella vegada que m vas comparèixer al despaig tota tapada amb un vel a demanar-me un consell? I que varem riure! Que boja que eres! Tot te feia riure, llavors! Espera, espera: ja hi tornarem. I la casa? Quina casa més pobra aquella!

EMMA. — Ara l'han tirada a terra.

JULI. — Sí, es veritat, per fer-hi l quartel dels alpins. Quan començaven les obres m'hi vaig deixar caure, i vaig reconèixer encara pels alts el nostre dormitori tapiçat amb aquell paper verdós, salpicat de flors blavenques; encara quedaven tres parets en peu: la quarta era ja a terra am la meitat del sostre. Que coses va recordar-me! Que t'entristeixo? I fuig, dóna! Les bones alegries no les varem pas deixar allí: ens-e les varem emportar totes. I ningú ens-e les pendrà, ningú. Què tens?

EMMA. — No re.

JULI. — Vés-te a vestir, vés.

EMMA. — Sí. (*Sen va.*)

JULI. — Bé es aquí la Marta, eh?

EMMA. — Que se t'ofereix?

JULI. — Oh! Que si ve en Fabrici, li digui que ens esperi per dinar.

EMMA. — I ara!

JULI. — Per què?

(*Cop de campaneta de dins.*)

EMMA. — Perquè no he pensat amb ell, i ara ja tenim el dinar combinat.

JULI. — En Fabrici rai, dòna!

EMMA. — No: deixa-l estar, home.

JULI. — Per què? Avui estic content.

EMMA. — Fes-me'l favor: deixa-ho córrer.

JULI. — Com tu vulguis, però no sé per què.

ESCENA III

LA MARTA, EN RANETTI I ELS CITATS

MARTA. — Hi ha l senyor Ranetti.

JULI. — Que passi.

RANETTI. — Segona aparició. (*A l'Emma.*)
Que la destorbo?

EMMA. — No: ja me n'anava.

RANETTI. — Un moment. A que en devino què hi ha aquí dins? (*Signant la capsà.*) Hi ha nou canes i mitja de vellut de seda, negre,

de tres pams d'amplada, fabricat a Lyon. El seu marit, avui, sortint del Jutjat, ha tingut un rampell. Ha entrat a la botiga den Biondo, tot tivat i resolut; ha fet remenar tota la botiga, ha pagat com un gran home i se n'ha entornat a casa fent-se seguir el fill den Biondo carregat am la capsa sota braç. La gent s'aturava per mirar-sels.

JULI. — I després?

RANETTI. — Després, a! cafè Vasco, sen parlava. Els espavilais han enviat an en Murtria a casa en Biondo am la missió d'indagar. Volen que ls digui fins el preu?

JULI. — No: fes el favor.

RANETTI (*a l'Emma*). — Deixi-mel veure. (*L'Emma obre la capsa.*) Magnific.

JULI. — Els molins, veus, diablet? Tu mels has sabut vendre tant bé!

RANETTI. — Vès, ara, que la farina no set torni pols.

JULI. — No tinguis por, home! I, doncs, què t porta?

RANETTI. — Endequina-ho!

JULI. — Ah, sí! Mira: men vui anar a passeig am l'Emma.

RANETTI. — Sí que m dol per la senyora, perquè tu no podras pas.

JULI. — Per què?

RANETTI. — Perquè t necessito.

EMMA. — Vaig per la nena.

(*Sen va pel foro.*)

RANETTI. — M'han desafiat.

JULI. — Qui?

RANETTI. — Els oficials, dos oficials. Han vingut a trobar-me dos oficials en nom del tinent Rovi.

JULI. — Aquell del cotillon?

RANETTI. — Justament.

JULI. — I véns aquí i t'entretens amb altres coses, com si no t passés re?

RANETTI. — Que vols que m'amoini per una ximpleria? Com si el món s'ensorrés, eh? La gran cosa! Doncs, sí: m'heu d'ajudar tu i en Fabrici.

JULI. — Està bé.

RANETTI. — Que sabs aon podria trobar-lo, ara?

JULI. — An en Fabrici? Ja deurà venir.

RANETTI. — Perquè haurieu de ser dos, sabs?

JULI. — Ah! Qüestió de forma. Podem enviar a veure si es a casa seva.

RANETTI. — Ja hi aniré jo mateix.

JULI. — No: hi enviaré la Marta. (*Cridant-la desde'l fons.*) Marta! (*Tornant amb en Ranetti.*) No t moguis.

RANETTI. — T'he deixat sorprès, oi?

JULI. — Home, es clar! Són coses que fan neguit.

RANETTI. — No m'ho esperava, la veritat; però una vegada pres el determini...

JULI. — Si tel deixen pendre, rai. Com els has rebut an aquells dos?

RANETTI. — Divinament.

JULI. — Ja han estat correctes?

RANETTI. — Correctíssims. M'han preguntat si jo reconeixia haver agafat pel braç al tinent Rovi.

JULI. — I tu...

RANETTI. — He respost que sí.

JULI. — Marta!

RANETTI. — Per què negar-ho? I menos quan...

ESCENA IV

ELS CITATS I LA MARTA

MARTA. — Què se li ofereix?

JULI. — Sab aon viu D. Fabrici?

MARTA. — Jo? No, senyor.

JULI. — A casa del senyor Peirone, l'agutzil del Jutjat. No l coneix?

MARTA. — Aquell que té aquella criada geperuda, rossa?

JULI. — La Polònia, sí.

MARTA. — Aont està?

JULI. — Al costat de Sant Biagi, a l'entrada aon vénen bitllets. A quatre passes d'aquí, sab? Vegi si hi ha D. Fabrici, i digui-li que tinga la bondat de venir immediatament. Corri.

ESCENA V

ELS CITATS, MENYS LA MARTA

JULI.—Aont els trobarem aquells dos senyors?

RANETTI.—Al Casino, a les cinc.

JULI.—Ja tenim temps. Penso fer lo següent: me n'hi vaig amb en Fabrici. Allí expliquem lo que va passar. Nosaltres dirigiem el ball...

RANETTI.—Per encarrec especial de la Directiva. Era am caracter oficial, doncs...

JULI.—Vostès no varen voler obeir el reglament...

RANETTI.—Vigent...

JULI.—Deixa-m dir. Els varem advertir diverses vegades amistosament...

RANETTI.—Sí, però...

JULI.—Deixa-m dir. No van voler creure, i llavors, si t plau per força, ens varem veure obligats a agafar-lo pel braç.

RANETTI.—Nosaltres, nosaltres, nosaltres! Jo! Era jo soi, qui dirigia. A ajudar-me no hi havia ningú: era jo soi.

JULI.—Però s'acostuma dir-ho així, home.

RANETTI.—Si es així, callo. Però, per què tants romansos? Jo diria simplement així: el senyor Ranetti no s batrà.

JULI.—Com!

RANETTI. — No s batrà.

JULI. — Ja hi vui arribar jo an aquesta conclusió, però donant raons i persuadint.

RANETTI. — Què raons? Ni què arribar-hi? Si es un fet! Aquest ha de ser el punt de partida, no l d'arribada. Que no m bato. Tot lo demés hi sobra!

JULI. — Allavors, doncs, per què ns hi envies a nosaltres?

RANETTI. — Per dir-ho.

JULI. — Ja podries dir-ho tu.

RANETTI. — La forma!

JULI. — Es que no sé si en Fabrici voldrà fer-lo aquest paper.

RANETTI. — Quin paper?

JULI. — Ei d'anar a dir de bon principi que tu no t bats.

RANETTI. — Del moment que es cert...

JULI. — Molt, però...

RANETTI. — Que estas pel desafi, tu?

JULI. — No; però, o no s'hi va, o es discuteix.

RANETTI. — Què! Què! No respondre es grosseria; discutir, mansuetut. Qui accepta la discussió admet que pot tenir culpa i que ho ha de reconèixer. I jo no ho vui.

JULI. — Diantre! Però es que es difícil.

RANETTI. — Per què? Quan hi havia l còlera ja vareu veure si n feia cas del perill; però exposar-me a un cop de sabre per un no res, es ridicol. Si l tinent vol sortir a fòra amb un parell de garrots, ja hi estem anant. Igualets, igualets. Que no vaig prou

maco per heure-me-les am la cavalleria?
 JULI. — Què vols que t digui? Jo crec que en
 Fabrici no hi voldrà saber re.

ESCENA VI

LA MARTA I ELS CITATS

MARTA. — D. Fabrici no es a casa, ni l'han
 vist tant sols a esmorzar.

JULI. — Està bé.

(La Marta sen va.)

ESCENA VII

ELS CITATS, MENYS LA MARTA

JULI. — Deu ser a casa l doctor Brusio per
 aquella qüestió.

RANETTI. — No: aquella qüestió no anirà en-
 davant.

JULI. — És que en Rubbo ha afluixat la mosca?

RANETTI. — Ha pagat, sí, però no tot al comp-
 tat... Hi ha una lletra de vuit mil lïres del
 comte Arcieri.

JULI. — Del pare?

RANETTI. — S'entén.

JULI. — I el doctor l'ha acceptada?

RANETTI. — A mi m'ho preguntes? Amb una bona firma!

JULI. — Per Déu! No sé quina bona firma pot haver trobat un insolvent com ell!

RANETTI. — Com que no la sabs? La teval!

JULI. — La meva?

RANETTI. — Tu no has avalat una lletra del comte?

JULI. — Jo? Mai, mai de la vida he avalat cap lletra. Qui t'ha dit això?

RANETTI. — No fa pas una hora que he vist jo mateix la lletra.

JULI. — Am la meva firma?

RANETTI. — Diantrel! Si la coneixeré, eh?

JULI. — Doncs es falsa!

RANETTI. — Què dius?

JULI. — Que es falsa. Ai! Pobre d'ell! L'envio a presidi. Tu has vist la meva firma?

RANETTI. — Com t'ho diré?

JULI. — Impossible!

RANETTI. — Fins el doctor, sabent que havíem venut els molins, comptava que...

JULI. — Doncs es falsa, es falsa... I, si m'endossen, no pago. Estrafalari! A presidi l'envio, a presidi!

RANETTI. — Ho sento pel seu fill.

JULI. — Ranetti, pensa bé en lo que dius. Tu, avui, tenies el cap a passeig.

RANETTI. — Què? Pel desafiú? I fuig! Ni hi pensava! T'ho torno a dir: una lletra de vuit mil lires avalada per en Juli Scarli.

JULI. — Però comprens si jo... Vuit mil lires!
Com ha pogut creure mai el doctor que...

RANETTI. — Qui anirà a pensar amb una falsificació? Ademés, essent tu tant amic del fill, no podia ser ben bé que...? Jo mateix, quan he vist el teu nom, he pensat: «Vet aquí una prova d'amistat de les més bones!». I he dit, entre mi: «Però ja es pecar de confiat, això. Massa!».

JULI. — Confiat? Den Fabrici sí que men fiaria!

RANETTI. — Ai! Diner i muller, mai els fis a tercer.

JULI. — Bé, sí: deixa-t de sentencies, ara. En Fabrici no hi balla. Lo essencial es que jo no reconec la firma, i que això s'ha de dir al doctor immediatament.

RANETTI. — Caldrà provar-li.

JULI. — Una falsetat de firma, rai, aviat se veu.
Vine am mi: anem a casa i doctor.

RANETTI. — Vès que aquell no t guanyi per mà. Vés-ten de dret a veure l fiscal.

JULI. — I bé: que m'hi guanyi!

RANETTI. — I en Fabrici?

JULI. — Pobre xicot!

RANETTI. — Que no pot pagar-ho eli?

JULI. — I que ha de poder!

RANETTI. — Llavors es causa criminal.

JULI. — Oh! (*S'asseu acorat.*)

RANETTI. — Mira: que amb el pare acusat de falsificador i condemnat, ja s pot despedir ben bé de la carrera, el xicot. I que si ni tu ni ell paguessiu, per això... el doctor, que

no peca pas de tendre, també l promouria el procés, també.

JULI. — Pobre xicot!

RANETTI. — Però no m'havies dit que té una pensió de dos mil lires?

JULI. — Sí.

RANETTI. — Doncs així bé pot trobar...

JULI. — Sí, sí, sí. No hi pensava. Amb allò ja pot respondre.

RANETTI (*despedint-se*). — Si l veig te l'envio.

JULI. — A veure. Vuit mil lires, eh?

RANETTI. — Vuit mil.

JULI. — Bé. Ara, vés-ten. Deixa-m. Inutil recomanar-te l secret, eh?

RANETTI. — I ara! I pel meu assumpte?

JULI. — Quin?

RANETTI. — El desafi!

JULI. — Si t poguessis passar de mi... Vès si pots.

RANETTI. — Per què ets president del Casino, doncs?

JULI. — Déu meu!

RANETTI. — I pren-ho am calma!

JULI. — Per quina hora es la cita?

RANETTI. — A les cinc, al Casino.

JULI. — Són les tres. Hi seré.

RANETTI. — I si topo amb en Fabrici te l'envio.

JULI. — No, no li diguis res. I vés-ten... Deixa-m pensar. Vés-ten.

RANETTI. — Adéu! (*Campanada violenta.*)

Aquest es en Fabrici, que ja ho sab tot: el seu pols ho diu.

JULI. — Ni una paraula.

RANETTI. — Entesos, eh? Que jo no m bato.

ESCENA VIII

EN FABRICI I EN JULI

FABRICI. — Tu has firmat una lletra del meu pare?

JULI. — Qui t'ho ha dit?

FABRICI. — Ho sabs, ja! En Ranetti ha vingut a avisar-te. Ni ell mateix ho ha pogut creure! Estic deshonorat!

JULI. — I no! Si en Ranetti no ha vingut per això, home!

FABRICI. — Tant té. Estic deshonorat!

JULI. — I si jo l'hagués firmada?

FABRICI. — No es veritat.

JULI. — Però si...

FABRICI. — No es veritat, no es veritat. No m'enganyaras. M'ho hauries dit. Primera, que no l'hauries firmada: tu no posaries el teu nom al costat del... I, després, que m'ho hauries dit. Oh, oh! I ja ho veus! Jo el fill d'un falsari!

JULI. — Fabrici!

FABRICI. — Oh! No m'ha pas sorprès gens, no! Ni tant sols he vist la lletra; però quan el doctor m'ha dit que hi havia la teva firma, he pensat tot seguit que era falsa.

Tot seguit! Com la cosa més natural del món! Ell mateix, aquest matí... Ara ho comprenc! Com sento que hi balli l teu nom de per mig!

JULI. — Escolta, Fabrici: es veritat, no l'he firmada: es inutil enganyar-te. Però com que ningú en sab res, la teva honradesa no n'ha sofert ni n'ha de sofrir gens. Tot queda reduït a una perdua de diner... que es gravissima, sí...

FABRICI. — Oh!

JULI. — No: gravissima, deixa fer. De totes maneres, del mal el menos. Sols es qüestió de trobar-ne.

FABRICI. — Per això...

JULI. — Mira: ho arreglarem així. Tu m firmaras una escriptura obligant-te a cedir-me durant quatre anys la renda...

FABRICI. — Però...

JULI. — Deixa-m dir.

FABRICI. — Crec haver-ho trobat.

JULI. — Bé: les teves combinacions ja me les diras després. Ara escolta les meves. Tu estas més disgustat que jo. Doncs lo probable es que jo raoni millor que tu. Tu m cediras per quatre anys la pensió de dues mil lires que t passa en Maraschi; de més a més, com que jo no só cap ric, t'obligaras a pagar-me l'interès de cinc per cent. Els teus guanys ja t'ho permeten. Aquests, ademés, aniran sempre en augment. I jo reconec la firma i pago.

FABRICI. — No! Gracies. No!

JULI. — Pensa que no haig de recórrer a ningú per disposar d'aqueixa suma. Aquest matí en Ranetti m'ha entregat les onze mil lires que m' pertoquen del negoci dels molins que tu ja sabs. Ja veus, doncs, que n' tinc de sòbres.

FABRICI. — Gracies; però ja ho tinc quasi arreglat, jo. M'he basquejat i demà tindrè l diner.

JULI. — Què has fet?

FABRICI. — Una combinació. T'ho asseguro...

JULI. — Què t sabria greu que jo pagués? Però si t dic que puc fer-ho!

FABRICI. — No es això. Es que ja he trobat...

JULI. — Doncs diguem com i què? Titubeges? Ah! Senyal que fas una gatada. A mi no m diries una mentida.

FABRICI. — He venut el capital.

JULI. — Del teu violari?

FABRICI. — Sí.

JULI. — An en Maraschi? I en Maraschi i compra?

FABRICI. — Sí.

JULI. — Quan ten dóna?

FABRICI. — Més de lo que m val.

JULI. — Tiral! Ja ho crec! No necessites sinó vuit mil lires!

FABRICI. — Men dóna dotze.

JULI. — Dotze mil per un violari de dos mil! A un jove de vintivuit anys, robust, que, comptant curt, ne pot viure trenta més! I ell ten paga sis! Lladre!

FABRICI. — Te prego que no insisteixis.

JULI. — Fas bé de pregar-m'ho. Estas boig.

FABRICI. — Lo important es pagar.

JULI. — Ja pago jo immediatament.

FABRICI. — No vui deutes.

JULI. — Havent-hi seguretat de poder-m'ho tornar...

FABRICI. — Me podria morir.

JULI. — Abans de quatre anys?

FABRICI. — Qui ho sab! Tu tens familia i...

JULI. — Bé, doncs: fem-ho d'una altra manera.

Tu tens encara aquella finqueta a Gardena.

FABRICI. — Quatre parets.

JULI. — Quatre parets que són una casa. En

Pastola te la volia comprar.

FABRICI. — No vui desfer-men.

JULI. — En vida; però si haguessis de morir

abans d'aquests ditxosos quatre anys...

FABRICI. — Perdona, Juli; però tinc cita amb

en Maraschi. T'agraeixo tot lo que vols fer

per mi; no n'he dubtat ni un moment; però

deixa que jo mateix men surti: no só cap

noi.

JULI. — Sí que ho ets, i ben toçut. Es tant

absurde lo que fas, que... hi ha d'haver

algun motiu secret... sinó, no se li ocorre a

ningú. Ni que fos deshonrós el pacte que t

proposo. Apartes fins la vista, com si t dol-

gués acceptar un favor tant petit de mi.

FABRICI. — Ten dec ja masses.

JULI. — Ah! Per això es? Molt bé! La raó dels

ingrats! I quins favors t'he fet jo?

FABRICI. — M'has acullit, m'has ficat a casa teva, m'has donat feina, has partit am mi ls teus guanys...

JULI. — Ui ui ui! I com ho comptes! Sembla que n duguis registre!

FABRICI. — Bé, sí, seré orgullós; però no vui que la gent...

JULI. — Què n'ha de fer la gent? Vine-m aquí, vine-m aquí, que avui no sabs lo que t dius, i per això mateix jo haig de pensar per tu. Es natural que ara, que t sents així ferits la dignitat i l'amor propi, l'orgull se t'encengui i se t'exagerin les coses... Accepto fins que puguis creure que jo, obcecat per la gravetat i l'urgència del perill, no hagi trobat potser la solució més adequada. Doncs bé: sometem-ho a una tercera persona que no hi tingui re que veure.

FABRICI. — Com!

JULI. — No a cap extrany. Mira: cridaré la meva d'ona.

FABRICI (*immediatament*). — No!

JULI. — Per què? No es cap tonta i coneix la teva posició.

FABRICI. — No, no.

JULI. — Hem parlat tantes vegades plegats dels teus assumptes! Tu mateix no...

FABRICI. — No, no!

JULI. — Escolta: no tinguis por, no li diré ni un mot de la lletra. Això no ho sabrà mai. Deixa-m consultar-la. (*Anant-sen cap al foro.*)

FABRICI. — No, Juli, no! T'ho prohibeixo!

JULI. — Estas boig! (*Cridant.*) Emma! Emma!

FABRICI (*anant-sen*). — Adéu.

JULI (*detenint-lo*). — Ah, no! Quiet aquí! (*Pausa.*) Es que pressents ja que no t darà la raó, eh? Ja veuras com a les primeres paraules... Si es tant evident, home!

ESCENA IX

ELS CITATS I L'EMMA

EMMA. — Què vols?

(*En Fabrici, de cop, va pera escometre l'Emma.*)

JULI (*interposant-s'hi*). — No, no val. Re de prevenir-la. No li diguis re.

(*En Juli al mig, l'Emma a la dreta, en Fabrici a l'esquerra.*)

EMMA (*esporuguida*). — Què? Què?

JULI. — Volem sentir la teva opinió. (*An en Fabrici.*) Ara, parla tu, si vols.

FABRICI. — És inútil: no vui.

JULI. — Doncs parlaré jo. En Fabrici demà ha de pagar vuit mil lires. Naturalment, no les té. Se tracta d'un deute d'honor del seu pare. Per procurar-se-les ha pensat en realisar el capital de la pensió que li passa en Maraschi. Però com que en Maraschi es

un lladre, li ofereix dèu de lo que n val trenta.

FABRICI. — Com vols que una senyora...?

JULI. — Oh! L'Emma n sab molt de comptar. Jo li he ofert aquella quantitat.

FABRICI. — I jo no la vui.

JULI. — A la bestreta, s'entén. Tu ja sabs lo que aquest matí m'ha portat en Ranetti... I amb interès, eh? Què hi dius tu?

EMMA. — No sé... es una qüestió... jo com puc...?

FABRICI. — Es clar!

JULI. — Amb interès te dic, per evitar que faci un disbarat.

EMMA. — Ja entenc, però...

JULI. — Però?

FABRICI. — Veus com ella... Que ets pesat.

JULI (*a l'Emma*). — Tu no sabs què dir?

EMMA. — Com vols...? Quin jutge millor que ell mateix? Si no ho creu, els seus motius tindrà.

JULI. — Eh! Quins motius?

FABRICI. — Ja ls hi he dit.

JULI. — Ximpleries. I tu, Emma?

FABRICI. — Ah! Ara ho has vist!

JULI. — Fuig, fuig! Estava tant lluny d'esperar que...

EMMA. — No deu voler que la gent...

JULI. — Ah! Tu també surts am la gent? Que extrany que se t'ocorrin objeccions que jo mai hauria somniat! Què té que veure la gent en un negoci d'ell i jo sols?

FABRICI. — Diran que he pagat... Se sab que jo no tinc... Si no demostro d'ont ho he tret...

JULI. — Que ho has tret de mi. Si vols, anirem a cal notari.

FABRICI. — Just. I diran que...

JULI. — Que som amics.

EMMA. — Per tu mateix.

JULI. — Per mi? I què poden dir de mi?

FABRICI. — Re; però...

JULI. — Què poden dir de mi? Que faig per ell-lo que ell faria per mi. No t sembla? *(An en Fabrici, que vol interrompre-l.)* Calla! *(A l'Emma.)* Tu no creus que en Fabrici...?

EMMA. — Sí, es clar.

JULI. — I doncs? Un favor com aquest no es vergonyós per qui l'accepta, ni ridicol per qui l fa, sinó en un cas: quan es immescut.

FABRICI. — Però...

JULI. — Fes la bondat de deixar-me dir. Parlo amb ella. Vés-ten, si vols. *(A l'Emma.)* Com es possible que estiguis de la seva banda? I sense titubejar un instant, tant resoltament! Oh! Arribaria a pensar que he perdut l'enteniment, perquè jo la cosa la veig tant clara! Oh! Com estas tant ofuscada? Serà una ofuscació. Explica-t, Emma.

EMMA. — Infelixa de mi, jo no... no he format concepte... soc una pobra dòna... i com vols que... No... no més procuro endevi-

nar allò que... Ell... en Fabrici... pot-ser pensa que com tu tens familia...

JULI. — Sí. Ja m'ho ha dit també ell. Tu vas repetint tot lo que ell ja m'ha dit.

EMMA. — Es clar que tu no pots pas obligar-lo a...

JULI. — A acceptar els meus favors, eh? Diga-ho, diga-ho també tu: perquè ja n'ha rebut masses!

EMMA. — No; però si l seu orgull...

JULI. — Lo cert es que ni que us haguessiu concertat abans podrieu anar més d'acord. Oh! Emma, i tu no trobes que allò es ofensiu?

FABRICI. — Això es tergiversar la qüestió.

JULI. — Doncs, per ventura es natural lo que fas?

FABRICI (*violentissim*). — Bé, prou!

JULI. — Prou, prou! Quin to gastem! Prou! Mai de la vida havies usat un to semblant am mi.

FABRICI. — Perdona-m. Però, a què discutir més lo que jo ja tinc arreglat?

JULI. — Ep! Tu havies dit que quasi.

FABRICI. — M'hauré equivocat. Ja sabs com estava jo i...

JULI. — Ah, sí! I ara no: ara estas tranquil... i l'Emma també.

FABRICI. — Es natural que ella...

JULI. — Oh! An ella no cal justificar-la. Es que encara t dura l mal-de-cap, veritat?

EMMA. — Sí.

FABRICI. — Prou que s'heu. Deixem-la: ja parlarem després.

JULI. — Oh, no! Si ja hem acabat! El teu argument tanca de cop, perquè ja deus haver firmat, eh? Que am jueus si nos firma...

FABRICI. — Sí, he firmat.

JULI. — Ben fet. Ja que l'he rebre un favor meu havia de deshonrar-te...

FABRICI. — Jo no dic tal.

JULI. — I sí! I l'Emma i tot ho pensa així. Lo que m'admira es que hakis tingut temps, perquè l'heute tot just fa una hora que l'he sab.

FABRICI. — Ja n'haviem parlat abans.

JULI. — Amb en Maraschi?

FABRICI. — I doncs?

JULI. — Abans de que calgués?

FABRICI. — Es que men vui anar.

JULI. — Ah!

FABRICI. — Recorda que ja t'he havia apuntat, també.

JULI. — Nebulosament, sí. I ara t'has decidit?

FABRICI. — Aquí no puc seguir-hi. El meu pare no m'heixa viure. Demà me n'iré.

JULI. — I m'he callaves?

FABRICI. — Ja t'he hauria dit?

JULI. — Al moment d'arrancar la diligència.

FABRICI. — Pensava parlar-ten avui. La senyora ja ho sab.

JULI (*sorprès*). — Tu ja ho sabies?

EMMA. — Sí.

JULI. — De quant ençà?

FABRICI. — D'aquest matí.

JULI. — En Fabrici t'ho ha dit aquest matí?

FABRICI. — El meu pare havia encarregat a la senyora...

JULI. — Quan pregunto a la meva dòna, sempre respons tu. Es que tems que s'contradigui?

FABRICI. — No; però si sembles un jutge d'instrucció!

JULI. — En tot cas, lo indubtable es que vosaltres sembleu dos...

FABRICI. — Què penses?

JULI. — Me callo la paraula. No ho sé lo que penso: monstruositats. (*A l'Emma.*) Tu, aquest matí, has parlat amb en Fabrici de l'encarrec que t'ha fet son pare?

EMMA. — Sí.

JULI. — Per què abaixes el cap? Li has fet la proposta de casar-se am la filla den Rubbo?

FABRICI. — Sí.

JULI. — No t'precipitis a confirmar-ho tu. Tu no sabs què faig.

FABRICI. — Per què?

JULI (*a l'Emma*). — Li has fet la proposta?

EMMA. — Sí.

JULI. — Recorda-t, doncs, que fa mitja hora que deies que no.

EMMA. — Jo?

JULI. — M'has dit que en Fabrici no s'havia estat aquí ni dos minuts.

FABRICI. — Ben cert.

JULI. — Lo que es cert es que has mentit!

Emma, per què has mentit? Quin motiu tenies? No mel pots dir? Es el primer cop que ments, que jo sapiga... que jo sapiga, m'entens? Per què só tant credul jo! (*As-torat.*) Ho veus bé lo que m figuro, ho veus bé, Emma? Diga-m que no; diga-m que no, Emma! Emma, per caritat! (*Atançant-se-li, suplicant.*)

FABRICI (*saltant a interposar-s'hi*). — Juli!

JULI. — Què fas? Vols defensar-la! Oh! Sí, sí: els teus aires eren d'escudar-la. Senyal, doncs, que ella pot témer! (*Imperiós.*) Fòra d'aquí!

EMMA. — Ah! (*Cau de genollons.*)

FABRICI. — Juli!

JULI. — Fòra de casa meva!

FABRICI. — Te juro que ella...

JULI (*terrible*). — Fòra, te dic! (*En Fabrici sen va, en Juli cau plorant damunt d'una cadira.*) Ah! ah! ah! ah!

TELÓ

ACTE TERCER

La mateixa decoració de l'anterior

ESCENA I

EN RANETTI, LA MARTA I DESPRÉS EN JULI

(En Ranetti en escena esperant.)

MARTA *(sortint del despaig)*. — Sí que hi era, però no s movia.

(Sen va.)

JULI. — Ah! Ets tu? Què se t'ofereix?

RANETTI. — He estat trucant un quart d'hora a la porta del teu despaig.

JULI. — No ho he sentit.

RANETTI. — Ja s veu que dormies: tens la cara tota embotornada i els ulls inflats. També a mi devegades me passa que faig alguna becaina damunt dels papers. Dormies, oi?

JULI. — No: treballava. Feia les conclusions del plet dels hereus Morena.

RANETTI. — Sí que hi estaves capficat! I jo, pica que pica!

JULI. — És una qüestió interessant.

RANETTI. — I així serveixes als amics? Sense pensar en la cita!

JULI. — Què volies que fes?

RANETTI. — I jo espera que espera al Casino!

JULI. — Què! Ja són les cinc?

RANETTI. — Les sis són! I ni tant sols enviar-me en Fabrici!

JULI. — Ah! En Fabrici! Si no l'he vist!

RANETTI. — Com? Si era aquí quan jo me n'he anat!

JULI. — Tens raó, sí. Bé, dispensà-m, eh? Si no sé aon tinc el cap! Anem-hi, doncs.

RANETTI. — Aon?

JULI. — Al Casino.

RANETTI. — Ara, sí, ara! Ara que ja està tot arreglat! T'esperava allí per dir-t'ho.

JULI. — Ah! Me n'aiegro.

RANETTI. — El coronel ho ha sabut. No li he dit pas jo, ei! Però en Bèssola havia vist entrar els oficials a casa meva. La qüestió ja t recordes de què venia... t'ho he dit aquest matí... d'allò de la papellona... que en Bèssola...

JULI (*com a tres quarts de quinze*). — Ja. La mare den Bèssola era una francesa.

RANETTI. — I ara! Què hi té que veure això?

JULI. — Re, re. Es que un sent una paraula i el magí treballa, sabs?

RANETTI. — En Bèssola s trobava a la botiga den Pastone, el cerer de davant de casa. Ja deus saber que fa l ximple am la dòna den Pastone, aquella rossa...

JULI (*distret per l'idea que l treballa, riu feblement*). — Cla, cla, cla, cla!

RANETTI. — Quan ha vist entrar els oficials...

JULI. — En Pastone es un mal subjecte.

RANETTI. — Sí, una mica jueu, un pillastret, però...

JULI. — I la seva dòna, per la seva part, el traeix. Cla, cla, cla, cla! (*Rient*).

RANETTI. — M'escoltes o no?

JULI — Só tot orelles: digues. Conta.

RANETTI. — Ara m'has fet perdre l fil. Aont erem?

JULI (*sempre rient*). — Tu creies que s donaven cita? Cla, cla, cla, cla!

RANETTI. — Que alegre que estas!

JULI. — Sí: es la primavera.

RANETTI. — En Bèssola, sospitant que venien per la qüestió del cotillon, quina ten fa? ell que... ruuut... cap al Casino a dur la noticia. Al Casino hi havia l coronel, que es una bellissima persona...

JULI. — Solter, eh?

RANETTI. — No: xino, condecorat per l'Orde de Brama Putra?

JULI. — Què dius?

RANETTI. — Responc a tres quarts de quinze com tu preguntes. Si vols tal-lara, fem-ne. Au, musical! Tu piques, jo repico, i així anirem a compas tots dos.

JULI. — Hala! Segueix, segueix.

RANETTI. — Vaja, doncs, prou. El coronel s'ha informat, ha cridat els oficials, m'ha enviat a buscar a mi, i després ens ha reunit a tots a casa seva. Hi havia fins el tinent Rovi, un excelent xicot, que si sentissis com imita en Ferravil·la! Sabs, aquell actor milanès? Jo no l'he sentit mai en Ferravil·la; però, magníficament, noi. El coronel m'ha preguntat: «Què vol, vostè, del tinent Rovi?». Jo li he respost: «Jo, re: ja n tinc prou am l'insult que d'ell vaig rebre». «I vostè què vol del senyor Ranetti?» «Me va agafar pel braç.» «Bé, doncs: ara jo li prego que li ofereixi la mà, que li estrenyi la mà.» I ha sigut llavors que l tinent, estrenyent-me-la, n'ha deixat anar una en milanès... no recordo quina... però tant salada, que ns ha fet esclafir el riure a tots. Són uns bons xicots, vaja! I pensar que ls envien a la guerra! Aquest vespre jo pago un dinar i demà l tinent. Ell volia ser el primer; però l coronel, que fins sab llatí, ha dit: *Cedant arma*. Vols venir-hi?

JULI. — Jo?

RANETTI. — Està clar! Tu, tu, i fins hi voldria en Fabrici. En Fabrici no sen va pas, que tu sapigues, oi?

JULI. — Per què? (*Tot de cop fent atenció.*)

RANETTI. — Que ha arreglat ja l'embull de la lletra?

JULI. — No ho sé.

RANETTI. — No l'has pas pagada tu, oi?

JULI. — No, no! (*Rient.*) No, no! Tant com això, no!

RANETTI. — I ara! Què t'agafa?

JULI. — Re: són els nervis.

RANETTI. — Tu treballes massa!

JULI. — Quan la sort t'ha donat una família...

Però no pago jo, no: ja pots dir-ho. Pagarà ell. Ja té per fer-ho.

RANETTI. — Però pagarà, oi?

JULI. — Ah! Ja ho crec!

RANETTI (*quasi per sí mateix*). — Deurà embarcar el seu pare.

JULI (*pres de sospita*). — Embarcar?

RANETTI. — Sí; que l farà marxar, vui dir.

JULI. — Per què?

RANETTI. — Ja t'ho diré. Veuras que, buscant-lo per convidar-lo i passant pel Canó d'Or per combinar el dinar, recordant-me que en Fabrici viu al costat, he preguntat a l'hostalera si l'havia vist passar. I ella que m diu: «Miri: fa un moment que ha estat aquí per encarregar un cotxe». «Per quan?» «Per tot seguit. Un cotxe tancat, que ha d'esperar al pont del Vasco.» Ja compendras que si fos ell qui marxés, pujaria al cotxe a l'hostal mateix, al peu de casa seva. Hem de creure, doncs, que deu voler embarcar el seu pare d'amagatotis. No te n'ha dit re?

JULI. — No.

RANETTI. — Doncs, no t'ho sembla, també?

JULI. — Sí, sí.

RANETTI. — I es lo millor! Què n faria d'aquell *trasto* aquí? ¿Sabs que a casa seva hi té la Gazza, la filla del sagristà de la catedral, aquella que va estar encausada dos cops per estafota?

JULI (*seguint el seu propi pensament*). — Es evident.

RANETTI. — Si se l'emportés amb ell, bona neteja.

JULI. — Oh! Sí, sí, es d'esperar.

RANETTI. — Que se l'endugui? No tant! Ah! I que si ls acreeadors ho sabessin, no l deixarien pas marxar, ei!

JULI. — Per què no? Oh! Si t creus que jo ls detindrè... Per mi... mira... bon vent... Ben amos són...

RANETTI (*mirant-lo sorprès*). — Sabs que t vui dir?

JULI. — Què?

RANETTI. — Que m fas por, mira.

JULI. — Por? I cah! No n faig de por, jo. (*Somriu am tristesa.*)

RANETTI. — Però, què tens?

JULI. — No re.

RANETTI. — Que no es aquí la teva dòna?

JULI. — Sí, encara deu ser-hi.

RANETTI. — La puc veure?

JULI. — No, deixa-ho córrer. Voldries dir-li que m trobes tot extrany, eh? No t'amofinis. M'he passat dues hores ajupit sobre l paper i se m'han pujat una mica les sangs

al cap. L'aire m farà bé. Anem-nos-en.

RANETTI. — Vine a dinar.

JULI. — Am tu?

RANETTI. — Però si t'ho he dit! Amb mi i els oficials.

JULI. — Ah! Per què no? A quina hora es aquest dinar?

RANETTI. — A dos quarts de set, tot seguit.

JULI. — Tens raó, doncs. Molt bé, mira, molt bé. Magnífic! Hi estarem bona estona, eh?

RANETTI. — Tu manes: fins a mitja nit, si vols. Si sabés aon trobar en Fabrìci...

JULI. — Oh! No hi vindria: les maldats del pare l tenen aclaparat. Veus que es un home tant delicat! Sí, sí, millor es així. Dinaré am tu.

RANETTI. — Anem, doncs.

JULI. — Sortim pel despaig.

RANETTI. — Que no avises a ningú?

JULI. — Cah!

RANETTI. — Home, no, que t'esperarien... la teva dòna, la nena...

JULI (*commòs*). — Ah! La nena!

RANETTI. — Les avisaré jo?

JULI. — No, no hi vinc.

RANETTI. — Eh?

JULI. — Ara m recordo que he promès a la meva mare que aquest vespre li portaria la nena. Mè sab greu, però no puc. Serà una altra vegada.

RANETTI. — No insisteixo, però t dic que men vaig inquiet.

JULI. — Cah, home! Quina ximplesa! (*Crida.*)

Marta! Veus, crido la Marta perquè vesteixi a la nena: t'ho asseguro.

RANETTI. — Millor, millor. Adéu.

JULI. — Adéu. I moltes gracies.

ESCENA II

ELS CITATS I LA MARTA

MARTA. — Què mana?

JULI. — Acompanya l senyor Ranetti i després torna.

RANETTI. — Si al menos després de dinar poguessis venir a pendre una copeta...

JULI. — Qui sab! Al pont del Vasco, eh?

RANETTI. — Què dius?

JULI. — Ai, no. Al Canó d'Or.

RANETTI. — Sí. T'hi esperem, sents? Vine, que l tinent Rovi t farà riure de debò. Li farem estrafer en Ferravil·la.

JULI. — Per què no?

RANETTI. — A reveure, doncs.

(*Sen van ell i la Marta.*)

ESCENA III

EN JULI I DESPRÉS LA MARTA

JULI. — La nena, no... de cap manera. Això sí que no... Ella, no, no.

MARTA. — Ja só aquí.

JULI. — Posa l capellí i la capeta a la nena.

MARTA. — Que se la vol endur al carrer?

JULI. — Sí.

MARTA. — En aquesta hora? Miri que quasi es fosc. I que no han de dinar?

JULI. — Fes lo que t dic. Dinarem més tard.

MARTA. — Jo que ja venia a parar taula.

JULI. — Ja tindras temps. Vés.

MARTA. — I la senyora també surt?

JULI. — No. Aont es?

MARTA. — A la seva cambra. Vol que l'avisí?

JULI. — Que es amb ella la Gemma?

MARTA. — No, senyor: s'està al corredor jugant a nines.

JULI. — Que hi ha entrat a la cambra de la senyora?

MARTA. — Ara fa un moment.

JULI. — Què feia ella?

MARTA. — Endreçava coses.

JULI. — Hala: abriga la nena, que l'haig de dur a casa la seva avia. Depressa. I no n diguis re a la senyora, sents?

MARTA. — Serà servit. (*Sen va.*)

ESCENA IV

EN JULI, SOL; DESPRÉS LA GEMMA I LA MARTA

JULI. — Es evident... Ben amos... i tant!...
Es evident! (*La Gemma entra vestida, corrent am la nina.*) Ah! Ja ets aquí? (*La pren a braç i l'omple de petons.*) Vine... Deixa la nina. (*La nena la llença a la taula del mig.*) Aviat tornarem... Anem, anem. (*Sen va am la nena.*)

ESCENA V

LA MARTA I DESPRÉS L'EMMA

(*La Marta obre l'armari de la pisa i en treu els plats, que posa damunt la taula auxiliar; després treu del calaix de l'aparador les tovallles i se disposa a estendre-les sobre la taula gran.*)

EMMA. — Qui ha sortit ara?

MARTA. — El senyor am la nena.

EMMA. — Am la nena?

MARTA. — Sí, senyora. No ha volgut que l'avisés a vostè. Diu que dinaran més tard. Jo, mentrestant, anava a parar taula.

EMMA. — Deixa-ho: ja ho faré jo.

MARTA. — Més tard! Quan deu voler dir més tard?

EMMA. — Que sé jo!

MARTA. — Sort que tenim bullit. Ara l treuré del foc.

EMMA (*parant orella*). — Han obert el despaig. Vès qui hi ha.

MARTA. — Deu ser el senyor Arcieri, que té la clau. Hi guaito?

EMMA. — No, deixa-ho per mi.

MARTA. — Que dina aquí don Fabrici.

EMMA. — No.

MARTA. — Es que com que sempre avisen a darrera hora...

(*Sen va pel foro.*)

ESCENA VI

L'EMMA I EN FABRICI

(*L'Emma obre la porta del despaig. En Fabrici entra.*)

EMMA. — Ho sabia.

FABRICI. — M'estava amagat a l'escala. L'he vist sortir, i he entrat. Tu ten véns am mi.

He pensat en tot. Veuras: ara estas agitada, però...

EMMA. — No, no n parlem, no n parlem. Després, més tard... veurem; però ara no n parlem, no. Com ho farem?

FABRICI. — Tenim el cotxe fóra l pont. Tu t'escapes pel jardí... No s pot eixir pel jardí?

EMMA. — Sí.

FABRICI. — Depressa, doncs.

EMMA. — Depressa, depressa! I aont anirem?

FABRICI. — Allà on tu vulguis.

EMMA. — No importa. Fóra d'aquí. Prou ens vagarà pensar-ho: tota la vida de temps. En qualsevol banda que anem, serà irreparable, no es veritat? I doncs?

FABRICI. — Vés-te a arreglar.

EMMA. — Sí. M'esperes aquí?

FABRICI. — No: jo faré l tom i t'esperaré fóra la porta del jardí. Allí no hi ha mai ningú.

EMMA. — No: espera-m aquí: me mancaria l coratge i em cal tenir-ne. Què seria de mi dins d'aquesta casa? No hi puc estar. Doncs... Has vist? Se n'ha endut la nena.

FABRICI. — Sí.

EMMA. — Sabs per què? Se l'ha pensada.

FABRICI. — Cah!

EMMA. — Se l'ha pensada.

FABRICI. — I cah! Com vols que...?

EMMA. — Oh! Deixa-m'ho creure, ajuda-m a creure-ho: no val més? Ademés que, n'estic segura, aquestes coses se senten. Per què hauria sortit ara, am la nena? Per

ventura es natural? El meu lloc ja no es aquí. Am quin dret jo...? Ai, si ell no ho hagués endevinat! Figura-t si al tornar se cregués trobar-me, si m busqués per casa! Oh! oh! oh! No, no... ho sab. La casa ara serà tota seva! Nosaltres ja serem lluny. Quan ell tornarà, encendrà la làmpara, se posarà la nena al braç, i que festes li farà! Fins les meves!

FABRICI. — Vine, vine, vine!

EMMA. — Sí, vaig. Mira: encara llu algun raig de sol. Val més esperar que sigui ben fosc. Es més prudent. Pobre Fabrici! Quina cadena per tu! Quin pes per tota la vida!

FABRICI. — No siguis crudel, Emma!

EMMA. — El dia que t pesi massa m'ho diras, oi?

FABRICI. — Veus com ets? Si no t'arrenco aviat, te quedes, Emma. Estic veient que t quedes.

EMMA. — Ah! Es que no men vinc pas gens per tu, no!

FABRICI. — Què? Ja no m'estimes?

EMMA. — Vindré perquè m sento indigna d'aquesta casa.

FABRICI. — Jo ho he sigut!

EMMA. — Tu també. T'estimava tant!

FABRICI. — Ja no m'estimes?

EMMA. — Sí, t'estimo; però venint am tu t perdré.

FABRICI. — No hi fa re... Vine... No t fiquis per dins .. Vine tal com vas.

EMMA. — Sí, sí, tal com vaig... Espera... Per aquí hi ha un xal. (*Ne pren un de gris, modestíssim, que hi ha a la cadira immediata al cusidor*). Així. (*Indicant el despaig*.) Eixim per allí. (*S'apoya a la taula del mig pera aguantar-se, i, veient la nina, l'ensenya an en Fabrici.*) Fabrici, mira!

FABRICI. — Què?

EMMA. — Mira. Ella sí que pensarà trobar-me en tornant. Com me demanarà amb aquella boqueta tant estimada! Com me demanarà! I què li podran respondre?

FABRICI. — Déu meu! Déu meu! Déu meu!

EMMA. — Ella no sab re. S'avesarà a viure sense mi. Sí que l'estimarà! I, ella, quina adoració!

FABRICI (*descoratjat*). — Queda-t, queda-t, bah! Pobra dòna! Queda-t!

EMMA. — I quan serà gran...

FABRICI. — Adéu!

EMMA (*deixant-se caure a la cadira*). — Adéu!

FABRICI. — M'ho temia ja, venint.

EMMA. — Sí, jo i tot, volia; però sentia que m seria impossible... Aon ten vas?

FABRICI. — No ho sé.

EMMA. — Marxaras desseguida?

FABRICI. — Sí.

EMMA. — Què serà de tu?

FABRICI. — Treballaré.

EMMA. — M'oblidas? (*Am somriure trist.*)

FABRICI. — No ho espero.

EMMA. — I el teu pare, se queda?

FABRICI. — Sí. No i'he vist més. He pagat un gran deute seu i l'he deixat.

EMMA. — Vetllaré per ell.

FABRICI. — Gracies.

EMMA. — No ns podem dir ja re més!

FABRICI. — No: ens-e separem per sempre.

EMMA. — Resaré molt per tu.

FABRICI. — Emma, adéu!

EMMA. — Adéu, Fabrici!

(Aquest sen va per l'estudi.)

ESCENA VII

L'EMMA, SOLA

EMMA. — Així, així.

(Se passa la mà pel front i resta plorosa contemplant la porta per on se n'ha anat en Fabrici. Sanglotant, pren després la nina, la besa, la deixa sobre l sofà i se disposa a parar la taula; de cop esclata en grans plors i se llença al sofà, tapant-se ls ulls am les mans. Llavors la campaneta dringa.)

ESCENA DARRERA

L'EMMA, LA GEMMA I AVIAT EN JULI

GEMMA.—Oi que hi ets? (*Corre cap a sa mare.*)

EMMA.—Oh! Gemma, Gemma! Sí que hi s'ól
Te pensaves que no hi fóra! (*Posant-se-la
a la falda.*)

(*En Juli entra i observa.*)

EMMA (*seguint*). — T'havien dit que no m
trobaries? No, filla meva, no: no me n'he
anat, no, cor meu; no me n'he anat, no.
Só aquí. La teva mamà nos mourà mai,
mai d'aquí, del teu costat. La meva filleta
estimada! Am tu. Oh! Tens la cara fredona,
freda, pobretal! Aquí, que set calentarà.
Aquí! A fóra hi fa fred, Gemma! Gemma!
(*S'adona den Juli, deixa la nena i es posa
de peu.*) Ah!

JULI.—Per què deixes la nena? Gemma, ves-
ten a dins un moment, eh? un momentet.
(*La Gemma sen va. A l'Emma.*) No te n'has
anat. Has fet bé. Hi ha la nena. Tu ja pots
pensar que no t perdono. El record no pot
esborrar-se. He cregut que te n'iries i no
t'ho hauria impedit; però així podré fer
millor el meu treball i procurar un bon
pervenir a la nena. Si un dia es rica, podrà
pot-ser trobar un marit que no estiga obli-

gat a consagrar tot el seu temps al treball, i qui sab si li serà més facil ser una dòna seria. Tu i jo estarem associats per una obra util, i així serà per tota la vida. Aqueixes coses no s'esborren: se queden gravades per sempre més. Ara, crida la nena, i, quan tot estarà a punt, crida-m a mi també. Jo men vaig al despaig: el meu lloc es allí.

(Sen va al despaig. L'Emma roman immobilit.)

TELÓ

Universitat Autònoma de Barcelona

Biblioteca d'Humanitats